

Rok svatého Josefa

(8. 12. 2020 - 8. 12. 2021)

Dokumenty - Odpustky - Modlitby

Sestavil Karel Skočovský
Zábřeh

(upravená verze)

Obsah:

1. *Rok svatého Josefa (stručný souhrn); 13 způsobů, jak získat plnomocné odpustky*
 2. **PAPEŽ FRANTIŠEK**, Apoštolský list *Patris corde* u příležitosti 150. výročí prohlášení svatého Josefa patronem všeobecné církve
 3. **APOŠTOLSKÁ PENITENCIÁRIE**, Dekret, jímž se uděluje dar zvláštních odpustků při příležitosti Roku svatého Josefa
 4. Modlitba ke svatému Josefovi „K tobě, svatý Josefe“
 5. Litanie ke svatému Josefovi
 6. Hymnus ke svatému Josefovi
 7. **JAN PAVEL II.**, Apoštolská adhortace *Redemptoris custos*, O svatém Josefovi a jeho poslání v životě Krista i církve
- **Další modlitby ke svatému Josefovi lze nalézt v publikacích:**
 - *Novéna ke svatému Josefu: K tobě, svatý Josefe, se utíkáme*, Karmelitánské nakladatelství, Kostelní Vydří 2001.
 - **JOSEF HRDLIČKA**, *Novéna k svatému Josefovi*, Karmelitánské nakladatelství, Kostelní Vydří 2015.
 - **MICHAL ALTRICHTER**, *Novéna ke svatému Josefovi, ochránci Ježíšovy nevěsty – církve*, Refugium, Olomouc 2019.

Rok svatého Josefa

Před 150 lety prohlásil blahoslavený Pius IX. svatého Josefa patronem církve. Papež František chtěl připomenout toto výročí a využít je jako příležitost k prohloubení úcty k tomuto velkému svěťci. Vydal proto apoštolský list *Patris corde* a vyhlásil Rok svatého Josefa, který potrvá od 8. 12. 2020 do 8. 12. 2021.

Posvátná penitenciárie v dokumentu zveřejněném pro tuto příležitost vysvětluje, že **smyslem tohoto mimořádného roku je, „aby v něm každý věřící mohl po příkladu tohoto světce denně upevňovat svůj život ve víře naplňováním Boží vůle“.**

Během této doby je možné získat **mimořádné plnomocné odpustky**:

„Za obvyklých podmínek (svatá zpověď, svaté přijímání a modlitba na úmysl Svatého otce) se udělují plnomocné odpustky těm věřícím, kteří se zřeknou zalíbení v jakémkoli hříchu a budou se účastnit Roku svatého Josefa při příležitostech a formami, jaké uvádí [tento dokument].“

13 způsobů, jak získat plnomocné odpustky

Plnomocné odpustky získají ti, kdo využijí jakoukoli z těchto příležitostí:

- Budou po dobu alespoň 30 minut rozjímat modlitbu *Otče náš*.
- Zúčastní se alespoň jednodenní duchovní obnovy, jejíž součástí bude rozjímání o sv. Josefovi.
- Po příkladu sv. Josefa vykonají nějaký skutek tělesného nebo duchovního milosrdenství.
- Pomodlí se svatý růženec v rodině.
- Pomodlí se svatý růženec jako snoubenecký pár.
- Svěří každodenně svoji práci pod ochranu svatého Josefa.
- Budou prosit o přímluvu sv. Josefa, aby našel práci ten, kdo ji hledá, a práce všech aby byla důstojná.
- Pomodlí se litanie nebo nějakou jinou modlitbu ke sv. Josefovi, a to za pronásledovanou církev a za úlevu všem křesťanům, kteří trpí jakoukoli formou pronásledování.
- Pomodlí se jakoukoli církví schválenou modlitbu či pobožnost ke cti svatého Josefa, např. „K tobě, svatý Josefe“:
 - o ve výroční dny 19. března a 1. května,
 - o na svátek Svaté rodiny,
 - o 19. dne jakéhokoli měsíce nebo
 - o kteroukoli středu,což jsou dny zasvěcené památce svatého Josefa v latinské tradici.

Plnomocné odpustky mohou získat i nemocní, trpící a všichni, kdo nemohou opustit domov. Získají je, když se zřeknou zalíbení v jakémkoli hříchu a budou mít úmysl splnit tři obvyklé podmínky, i když to aktuálně není možné, pomodlí se doma či jinde, kde jsou nuceni pobývat, modlitbu ke cti sv. Josefa a s důvěrou nabídnou Bohu své bolesti a obtíže.

Apoštolský list Svatého otce Františka

Patris Corde

u příležitosti 150. výročí prohlášení sv. Josefa patronem univerzální církve¹

8. prosince 2020

Otcovským srdcem: tak miloval Josef Ježíše, který je ve všech čtyřech evangeliích nazýván „*synem Josefovým*“².

Dva evangelisté, Matouš a Lukáš, kteří ho zmiňují, o něm nemluví mnoho, ale přece jen dostatečně, aby bylo možné pochopit, jakým byl otcem a jaké poslání mu Prozřetelnost svěřila.

Víme, že byl obyčejným tesařem (Mk 13,55) zasnoubeným s Pannou Marií (srov. Mt 1,18; Lk 1,27); byl to „muž spravedlivý“ (srov. Mt 1,19), který byl stále připraven plnit Boží vůli, vyjádřenou v Božím zákoně (srov. Lk 2,22.27.39) a ve čtyřech snech (Mt 1,20; 2,13.19.22). Po dlouhé a úmorné cestě z Nazareta do Betléma spatřil narození Mesiáše ve stáji, protože jinde „pro ně nebylo místo“ (Lk 2,7). Byl svědkem toho, jak se Mesiáši klaněli pastýři (srov. Lk 2,8–20) a mudrci (srov. Mt 2,1–12), z nichž jedni zastupovali izraelský lid a druzí pohanské národy.

Měl odvahu vzít na sebe zákonné otcovství Ježíše, jemuž dal jméno zjevené andělem: „dáš mu jméno Ježíš; on totiž spasí svůj lid od hříchů“ (Mt 1,21). Jak známo, dát někomu nebo něčemu jméno znamenalo ve starověku získat sounáležitost, podobně jako Adam v knize Genesis (srov. Gn 2,19–20).

Čtyřicet dní po Ježíšově narození obětoval Josef spolu s Marií v chrámě dítě Pánu, kde s údivem vyslechl Simeonovo proroctví o Ježíšovi a Marii (srov. Lk 2,22–35). Aby ochránil Ježíše před Herodem, přebýval jako cizinec v Egyptě (srov. Mt 2,13–18). Po návratu do vlasti se ukryl v malé a neznámé obci Nazaret v Galileji – odkud, jak se říkalo, „nepovstane žádný prorok“ a „nemůže vzejít nic dobrého“ (srov. Jan 7,52; 1,46), daleko od svého rodného města Betléma i od Jeruzaléma, kde stál chrám. Když se během poutě do Jeruzaléma dvanáctiletý Ježíš ztratil, Josef spolu s Marií ho s úzkostí hledali a našli právě v chrámu, kde rozmlouval s učiteli Zákona (srov. Lk 2,41–50).

Po Marii, Boží Matce, nemá v papežském magisteriu žádný světec tolik prostoru jako Josef, její snoubenec. Moji předchůdci pronikli hlouběji do poselství, které v těch několika větách evangelium přináší, aby více zdůraznili jeho ústřední roli v dějinách spásy. Blahoslavený Pius IX. ho prohlásil za „Ochránce katolické církve“³, ctihodný Pius XII. ho představil jako „Patrona dělníků“⁴ a svatý Jan Pavel II. jako

¹ Oficiální překlad ČBK. Někde byly opraveny a doplněny pozn. pod čarou podle originálu.

² Lk 4,22; Jan 6,42; srov. Mt 13,55; Mk 6,3.

³ Srov. Kongregace ritů, *Quemadmodum Deus* (8. prosince 1870): ASS 6 (1870–71), 194.

⁴ Srov. Proslov Svatého otce Pia XII. k představitelům Křesťanských asociací italských pracovníků u příležitosti svátku sv. Josefa Dělníka (1. května 1955): AAS 47 (1955), 406.

„Ochránce Vykupitele“⁵. Lidé se mu svěřují jako „patronu šťastné smrti“⁶.

U příležitosti 150. výročí jeho vyhlášení za *Ochránce katolické církve* bl. Piem IX. (8. prosince 1870) bych se proto rád podělil o několik úvah nad touto výjimečnou postavou, tak blízkou životu každého z nás, aby – jak říká Ježíš – „ústa mluvila to, čeho je srdce plné“ (srov. Mt 12,34). Tato touha vzrostla v uplynulých měsících pandemie, kdy můžeme uprostřed krize zakoušet, že „naše životy utvářejí a nesou obyčejní – většinou opomíjený – lidé, kteří se neobjevují na titulních stranách novin a časopisů ani na velkých jevištích nejnovějších *show*, nepochybně však dnes píšící rozhodující události našich dějin: lékaři, ošetřovatelé a ošetřovatelky, zaměstnanci obchodních domů, uklízečky, pečovatelky, dopravci, pořádkové služby, dobrovolníci, kněží, řeholnice a mnoho a mnoho dalších, kteří pochopili, že se nikdo nezachrání sám. [...] Kolik lidí denně prokazuje trpělivost a dodává naději, snaží se nešířit paniku, nýbrž sdílenou odpovědnost. Mnozí otcové, matky, prarodiče a učitelé nepatrnými všedními gesty ukazují našim dětem, jak se postavit krizi a překonávat ji přizpůsobením návyků, pozvednutím zraku a zintenzivněním modlitby. Kolik lidí se modlí, obětuje a přimlouvá za dobro všech!“⁷ Ve svatém Josefovi, nenápadném muži, který diskrétně a skrytě žije každodenní život, mohou všichni nalézt přímluvce, pomocníka a průvodce těžkými časy. Svatý Josef nám připomíná, že všichni ti, kdo nejsou vidět nebo jsou ve „druhé linii“, mají nezastupitelnou roli v dějinách spásy. Jim všem patří uznání a vděčnost.

1. Milovaný otec

Velikost svatého Josefa spočívá v tom, že byl Mariiným snoubencem a Ježíšovým otcem. Stal se tak „služebníkem všeobecného záměru spásy“, jak říká sv. Jan Zlatoústý.⁸

Svatý Pavel VI. konstatuje, že Josefovo otcovství se konkrétně vyjadřovalo v tom, že: „ze svého života učinil službu a oběť ve prospěch tajemství vtělení a s ním spojeného vykupitelského poslání, že uplatnil svou legitimní autoritu vůči Svaté rodině, aby jí daroval sebe sama, svůj život a svoji práci; že přetavil svoje lidské povolání v rodinnou lásku skrze nadlidské obětování sebe, svého srdce a všech schopností, v lásku danou do služby Mesiáše, který vyrůstal v jeho domě“.⁹

Svatý Josef je pro tuto svou úlohu v dějinách spásy otcem, jehož křesťanský lid vždycky miloval. Svědčí o tom skutečnosti, že na celém světě je mu zasvěceno mnoho kostelů; četné řeholní instituty, bratrstva a církevní uskupení se jím inspirují a nesou jeho jméno, od věků se k jeho cti slouží různé pobožnosti. Mnozí světci a světice byli jeho vroucími ctiteli, patří mezi ně sv. Terezie z Avily, která si jej zvolila za svého přímluvce a prostředníka. Svěřovala se často jeho přímluvě a dostávala všechny milosti, o něž prosila. Na základě své zkušenosti pak k této úctě vybízela ostatní.¹⁰

⁵ Jan Pavel II., apoštolská adhortace *Redemptoris custos* (15. srpna 1968): AAS 82 (1990), 5-34. Česká biskupská konference, 2006.

⁶ *Katechismus katolické církve*, č. 1014. Karmelitánské nakladatelství: Kostelní Vydří, 2001.

⁷ *Meditace v době pandemie* (27. března 2020) v *L'Osservatore Romano*, 29. března 2020, str. 10.

⁸ In Matth. Hom, V, 3: PG 57, 58.

⁹ *Homilie* (19. května 1966), v *Insegnamenti di Paolo VI*, IV (1966), 110.

¹⁰ Srov. *Život sv. Terezie od Ježíše*, 6,6-8. Nakladatelství tiskárny Vimperk, 1991.

V každé modlitební knížce najdeme modlitbu ke sv. Josefovi. Je vzýván zvláště každou středu a v měsíci březnu, který je mu již tradičně zasvěcen.¹¹

Důvěra lidu ve sv. Josefa je vyjádřena slovy: „*Ite ad Ioseph*, který odkazuje na dobu hladu v Egyptě, kdy lidé žádali od faraóna chléb, a on odpověděl: „Jděte k Josefovi. Co on řekne, udělejte“ (Gn 41,55). Jednalo se o Josefa, Jakubova syna, kterého bratři ze žárlivosti prodali (srov. Gn 37,11–28) a který se podle biblického příběhu stal správcem Egypta (srov. Gn 41,41–44).

Jako potomek Davidův (srov. Mt 1,16–20), z jehož rodu se měl podle příslibu daného Davidovi skrze proroka Nátana (srov. 2 Sam 7) narodit Ježíš, a jako snoubenec Marie z Nazaretu, je svatý Josef spojnicí mezi Starým a Novým zákonem.

2. Něžný otec

Josef viděl, jak Ježíš den za dnem prospíval „moudrostí, věkem a oblibou u Boha i u lidí“ (Lk 2,52). Stejně jako jednal Pán s Izraelem, také on jej „učil chodit, bral na svá ramena, byl otcem, který zdvíná dítě ke svým tvářím a skláněl se k němu, aby mu dal najíst“ (Oz 11,3–4).

Ježíš vnímal v Josefovi Boží něhu: „jako se smilovává otec nad syny, tak se smilovává Hospodin nad těmi, kdo se ho bojí“ (Žl 103,13).

Josef zajisté slyšel, jak v synagoze během modlitby znějí slova žalmů o tom, že Bůh Izraele je Bohem slitovným¹², dobrým vůči všem a „soucit má se všemi svými tvory“ (Žl 145,9).

Dějiny spásy se naplňují skrze „naději v beznaději“ (srov. Řím 4,18) a skrze naše slabosti. Příliš často si myslíme, že Bůh staví pouze na tom, co je v nás dobré a vítězné, přičemž většina jeho plánů se naplňuje skrze naše slabosti a jim navzdory. Sv. Pavel říká: „Abych se pro vznešenost těch zjevení nepyšnil, byl mi dán do těla osten, posel to satanův, aby mě bil do tváře. To proto, aby se mě nezmocňovala pýcha. Kvůli tomu jsem třikrát prosil Pána, aby mě toho zbavil. Ale on mi řekl: „Stačí ti moje milost, protože síla se tím zřejměji projeví ve slabosti“ (2 Kor 12,7–9).

Pokud je perspektiva ekonomie spásy taková, musíme se naučit přijímat svou slabost s velkou něhou.¹³

Zlý nám ukazuje naši křehkost v negativním světle, zatímco Duch na ni poukazuje s něhou. Toho, co je v nás křehké, je nejlépe se dotýkat něžně. Ukazování prstem a soud, který vynášíme nad druhými, jsou velmi často znamením naší neschopnosti přijímat vlastní slabost a křehkost. Pouze něha nás ochrání před vlivem žalobníka (srov. Zj 12,10). Proto je důležité setkání s Božím milosrdenstvím, zejména ve svátosti smíření, zkušeností pravdy a laskavosti. Paradoxně nám může sdělit

¹¹ Přes čtyřicet let se každé ráno po ranních chválách modlím ke sv. Josefovi z modlitební knížky vydané v 19. století ženskou řeholní kongregací Ježíše a Marie. Modlitba vyjadřuje zbožnost, důvěru i určitou výzvu sv. Josefovi: „Vznešený patriarcho, svatý Josefe, který můžeš učinit to, co je nemožné, pospěš mi na pomoc v této chvíli neklidu a těžkostí. Přijmi pod svou ochranu obtížné a svízelné situace, které ti svěřuji, aby dosáhly šťastného řešení. Můj milovaný otče, v tebe skládám celou svoji důvěru. Ať mi neříkají, že jsem tě vzýval nadarmo, a poněvadž s Ježíšem a Marií můžeš všechno, ukaž mi, že tvoje dobrota je tak velká jako tvoje moc. Amen.“

¹² Srov. Dt 4,31; Žl 69,17; 78,38; 86,5; 111,4; 116,5; Jer 31,20.

¹³ Srov. *Evangelii gaudium* (24. listopadu 2013), 88, 288; AAS 105 (2013), 1057; 1136–1137. Paulínky: Praha 2014.

pravdu i Zlý, ale pokud to dělá, pak proto, aby nás odsoudil. Víme však, že Pravda, která je od Boha, nás neodsuzuje, nýbrž přijímá, objímá, podpírá a odpouští nám. Pravda se nám vždycky ukazuje jako milosrdný Otec z podobenství (Lk 15,11-32): vychází nám vstříc, vrací důstojnost, postaví nás na nohy a vystrojí nám hostinu, protože: „tento můj syn byl mrtev, a zase žije, byl ztracen, a je zase nalezen“ (v. 24).

Také Josefovými útrapami prostupuje Boží vůle, Boží dějiny a jeho plán. Josef nás tak učí, že věřit v Boha znamená věřit i v to, že Bůh může působit skrze naše obavy, naše chyby a slabosti. Učí nás také, že uprostřed životních bouří nemusíme mít strach přenechat kormidlo své lodi Bohu. Někdy bychom chtěli mít všechno pod kontrolou, ale Bůh vidí vždy dál.

3. *Poslušný otec*

Podobně jako Bůh jednal s Marií, když jí zjevil svůj plán spásy, zjevil svoje plány také Josefovi; udělal to prostřednictvím snů, které jsou v Bibli, jakož i u všech starobylých národů, považovány za prostředky, kterými zjevuje Bůh svou vůli.¹⁴

Josefa velice trápí Mariino nepochopitelné těhotenství: nechce ji „vydat pohaně“¹⁵ a rozhodne se „tajně se s ní rozejít“ (Mt 1,19). V prvním snu mu anděl pomáhá vyřešit jeho obrovské dilema: „Neboj se k sobě vzít svou manželku Marii. Vždyť dítě, které počala, je z Ducha svatého. Porodí syna a dáš mu jméno Ježíš; on totiž spasí svůj lid od hříchů“ (Mt 1,20-21). Jeho odpověď byla okamžitá: „Když se probudil ze spánku, udělal, jak mu anděl Páně přikázal“ (Mt 1,24). Svoje drama překonal poslušností a Marii zachránil.

V druhém snu anděl Josefovi přikázal: „Vstaň, vezmi dítě i jeho matku, uteč do Egypta a zůstaň tam, dokud ti neřeknu. Herodes totiž bude po dítěti pátrat, aby ho zahubil“ (Mt 2,13). Josef neváhal a poslechl, nekladl si otázky stran těžkostí, ve kterých se ocitl: „Vstal, vzal v noci dítě i jeho matku, odebral se do Egypta a byl tam až do Herodovy smrti“ (Mt 2,14-15).

V Egyptě Josef s důvěrou a trpělivostí čekal na slíbenou pobídku k návratu do vlasti, kterou slíbil anděl. Ve třetím snu ho božský posel informoval o smrti těch, kteří usilovali dítěti o život, a vybídl jej, aby vstal, vzal dítě i jeho matku a vrátil se do izraelské země (srov. Mt 2,19-20). Josef bez váhání znovu poslechne: „Vstal, vzal dítě i jeho matku a odebral se do izraelské země“ (Mt 2,21).

Avšak během zpáteční cesty, „když uslyšel, že je v Judsku místo svého otce Heroda králem Archelaus, bál se tam jít a podle pokynu ve snu se odebral na území galilejské. Šel tedy a usadil se v městě, které se jmenuje Nazaret“ (Mt 2,22-23).

Evangelista Lukáš hovoří o tom, že Josef absolvoval dlouhou a namáhavou cestu z Nazareta do Betléma v souladu s nařízením císaře Augusta o sčítání lidu, aby se nechal zapsat ve svém rodném městě. Právě za těchto okolností se narodil Ježíš (srov. 2,1-7) a byl zapsán do říšské matriky jako všechny ostatní děti.

Svatému Lukášovi záleží zvláště na tom, aby zdůraznil, že Ježíšovi rodiče dbali na všechny předpisy Zákona: obřad Ježíšovy obřízky, Mariino očištění po porodu a zasvěcení prvorozeného Pánu (srov. Lk 2,21-24).¹⁶

¹⁴ Srov. Gn 20,3; 28,12; 31,11.24; 40,8; 41,1-32; Nm 12,6; 1 Sam 3,3-10; Dan 2,4; Job 33,15.

¹⁵ V těchto případech docházelo ke kamenování (srov. Dt 22,20-21).

¹⁶ Srov. Lv 12,1-8; Ex 13,2.

V každé okolnosti svého života dokázal Josef vyslovit svoje „fiat“, jako Maria při Zvěstování a Ježíš v Getsemanech.

Josef jako hlava rodiny učil Ježíše být poslušný rodičům (srov. Lk 2,51) podle Božího přikázání (srov. Ex 20,12).

V útočišti Nazareta, v Josefově škole, se Ježíš učil plnit Otcovu vůli. Tato vůle se mu stala každodenním pokrmem (srov. Jan 4,34). I v té nejtěžší chvíli svého života v Getsemanech upřednostnil Otcovu vůli před svou¹⁷ a „stal se poslušným až k smrti [...] k smrti na kříži“ (Flp 2,8). Autor listu Židům proto uzavírá, že se Ježíš „naučil svým utrpením poslušnosti“ (Žid 5,8).

Ze všech těchto událostí plyne, že „Bůh vyzval svatého Josefa, aby přímo sloužil osobě i posláním Ježíše *vykonáváním svého otcovství*: vlastně tím způsobem Josef spolupracuje v plnosti času na velkém tajemství vykoupení a je vpravdě „služebníkem spásy.“¹⁸

4. *Přívětivý otec – Otec, který přijímá*

Josef přijímá Marii, aniž by si kladl jakékoli podmínky. Důvěřoval andělovým slovům. „Ušlechtilost jeho srdce mu umožňuje, aby všechno, co se naučil ze Zákona, podřídil lásce. Dnes, v tomto světě, kde zjevně dochází k psychologickému, verbálnímu i fyzickému násilí na ženě, se Josef ukazuje jako uctivý, delikátní muž, který, ač nemá všechny informace, se rozhoduje pro Mariino dobré jméno, pro její důstojnost a život. V pochybnostech o tom, jak nejlépe si počínat, mu Bůh osvětlením jeho úsudku pomáhá, jak se rozhodnout.“¹⁹

V našem životě častokrát dochází k událostem, jejichž smysl nechápeme. Naši první reakcí je mnohdy zklamání a vzpoura. Josef nechává stranou svoje úsudky, aby dal prostor tomu, co se děje a co pro něj může vypadat záhadně. Událost přijímá, přebírá za ni zodpovědnost a smíruje se se svým životním údělem. Pokud svůj životní úděl nepřijmeme, nedokážeme jít dál, protože budeme vždycky v zajetí svých očekávání a následných zklamání.

Duchovní život, který nám Josef ukazuje, není cestou, která *vysvětluje*, nýbrž cestou, která *přijímá*. Pouze skrze přijetí a smíření je možné vytušit větší příběh a hlubší smysl událostí. Je to jako ozvěna Jobových zanícených slov, jimiž odpověděl manželce, která jej nabádala, aby se vzbouřil proti veškerému zlu, které jej potkalo: „Dobro bereme od Boha, a zlo brát nemáme?“ (Job 2,10).

Josef není člověkem pasivní rezignace. Jeho nasazení je odvážné a rozhodné. Přijetí je způsob, kterým se v našem životě projevuje dar statečnosti, pocházející od Ducha Svatého. Jedině Pán nás může obdarovat silou přijímat život takový, jaký je, včetně jeho rozporuplných, nečekaných a bezútěšných aspektů.

Ježíšův příchod mezi nás je Otcovým darem, aby se každý mohl vyrovnat s realitou svého života i tehdy, když ji ne zcela chápe.

Jako Bůh řekl našemu světci: „Josefe, synu Davidův, neboj se“ (Mt 1,20), jako by opakoval i nám: „Nebojte se!“ Je třeba odložit vztek i zklamání a dát prostor tomu, co

¹⁷ Srov. Mt 26,39; Mk 14,36; Lk 22,42.

¹⁸ Jan Pavel II., apoštolská adhortace *Redemptoris custos* (15. srpna 1989), 8: AAS 82 (1990), 14. Česká biskupská konference, 2006.

¹⁹ Promluva při beatifikační liturgii, Kolumbie (8. září 2017), in AAS 109 (2017), 1061.

jsme si nevybrali, a přece se to děje, nikoli se světskou rezignací, nýbrž s velkou odvahou. Když takto život přijmeme, pronikneme k jeho hlubšímu smyslu. Život každého z nás může znovu zázračně nastartovat, najdeme-li odvalu žít ho podle evangelia. Nezáleží na tom, jestli se zdá, že se vše zvrtno a něco je už nevratné. Bůh může dát rozkvést květům na poušti. Třebaže nám naše svědomí něco vyčítá, Bůh „ví všechno dokonaleji a lépe než naše svědomí“ (1 Jan 3,20).

Opět se vrací křesťanský realismus, který nezavrhuje nic z toho, co existuje. Skutečnost ve své tajemné neochvějnosti a složitosti obsahuje smysl života s jeho stinnou i světlou stránkou. Apoštol Pavel proto praví: „Víme, že těm, kteří milují Boha, všechno napomáhá k dobrému“ (Řím 8,28). A svatý Augustin dodává: „i to, co se nazývá zlem (*etiam illud quod malum dicitur*)“.²⁰ V této plné perspektivě dává víra smysl každé události, radostné i smutné.

Nemůžeme si myslet, že věřit znamená nacházet snadná utěšující řešení. Víra, které nás naučil Kristus, je ta, kterou vidíme u svatého Josefa. On nehledá zkratky, ale k událostem, které ho potkávají, přistupuje čelem a bere na sebe zodpovědnost.

Josefova přívětivost nás zve, abychom přijímali druhé takové, jací jsou, bez výjimky, zvláště slabé, protože Bůh volí to, co je slabé (srov. 1 Kor 1,27). Je otcem „sirotků, ochránce vdov“ a přikazuje milovat cizince.²¹ Napadá mě, že Josefovy vlastnosti mohly být pro Ježíše podnětem k podobenství o milosrdném otci a marnotratném synu (srov. Lk 15,11–32).

5. Otec odvážně vynalézavý

První etapou každého pravého vnitřního uzdravení je přijetí vlastního údělu, neboli otevření se také tomu, co jsme si ve svém životě nevybrali. Je zapotřebí ale dodat další důležitou vlastnost: odvážnou vynalézavost. Nastupuje zejména ve chvílích, kdy se setkáme s těžkostmi. Těžkost nás může buďto zastavit, a vyklidíme pole, nebo jí můžeme čelit. Právě těžkosti někdy umožní, že se v nás probudí zdroje, které jsme netušili.

Při četbě evangelií o Ježíšově dětství nás napadne otázka, proč Bůh nezasáhl přímo a jasně. Bůh však zasahuje skrze události a lidi. Josef je člověk, skrze kterého se Bůh stará o počátky dějin vykoupení. On je opravdovým „zázrakem“, kterým Bůh zachraňuje Dítě a jeho matku. Nebe zasahuje a důvěřuje v odvážnou vynalézavost tohoto muže: přišel do Betléma, a když nenašel příbytek, kde by Maria mohla porodit, uklidí a připraví stáj, aby se stala pokud možno útulným místem Božímu Synu, přicházejícímu na svět (srov. Lk 2,6–7). Před hrozbou Heroda, který chce dítě zabít, je Josef opět ve snu varován, aby je bránil. Uprostřed noci zorganizuje útěk do Egypta (srov. Mt 2,13–14).

Při povrchní četbě těchto událostí máme dojem, že svět je vydán napospas silným a mocným. Podstata radostné zvěsti evangelia však spočívá v tom, že navzdory zpupnosti a násilí pozemských vládců Bůh vždycky najde způsob, jak uskutečnit svůj plán spásy. I náš život někdy vypadá, že je vydán kvůli mocným. Evangelium nám ale říká, že to, na čem záleží, dokáže Bůh vždycky zachránit, pokud použijeme odvážnou

²⁰ Srov. *Enchiridion de fide, spe et caritate*, 3.11: PL 40, 236.

²¹ Srov. Dt 10,19; Ex 22,20–22; Lk 10,29–37.

vynalézavost nazaretského tesaře, který umí proměnit problém v příležitost, máje na prvním místě důvěru v Prozřetelnost.

Zdá-li se někdy, že nám Bůh nepomáhá, neznamená to, že nás opustil, ale že důvěruje nám a tomu, co dokážeme vymyslet, vynalézt, vyřešit.

Stejnou vynalézavost prokázali přátelé ochrnutého muže, když ho spustili na lehátku otvorem ve stropě, a tak ho dopravili před Ježíše (srov. Lk 5,17–26). Obtíže nezastavily jejich odvalu a umíněnost. Byli přesvědčeni, že tohoto nemocného může Ježíš uzdravit, a „když ho pro zástup lidí neměli kudy pronést, vystoupili na střechnu a otvorem ve stropě ho s lehátkem spustili doprostřed před samého Ježíše. Když viděl jejich víru, řekl: „Človče, odpouštějí se ti hříchy!“ (v. 19–20). Ježíš uznává vynalézavost víry, s níž se k němu tito muži snaží dopravit svého nemocného přítele.

Evangelium nepodává informace o tom, jak dlouho Maria a Josef s dítětem zůstali v Egyptě. Zajisté však museli něco jíst, najít bydlení a práci. Není potřeba velké představitivosti, aby se v této věci překlenulo mlčení evangelia. Svátá rodina musela řešit konkrétní problémy jako všechny jiné rodiny, jako mnozí naši bratři migranti, kteří i dnes riskují svůj život, donuceni neštěstím a hladem. Myslím si, že v tomto smyslu je svatý Josef opravdu zvláštním patronem všech, kdo musejí opouštět svoji vlast kvůli válkám, nenávisti, pronásledováním a bídě.

Na konci každé události, jejímž protagonistou je Josef, evangelium popisuje, že vstal, vzal s sebou Dítě a jeho matku a učinil, jak mu bylo přikázáno (srov. Mt 1,24; 2,14.21). Ježíš a Maria, jeho Matka, jsou skutečně nejcennějším pokladem naší víry.²²

Na rovině spásy nelze oddělovat Syna od Matky, od té, která se „ubírala cestou víry a své spojení se synem udržovala věrně až ke kříži.“²³

Vždycky se musíme ptát, zda ze všech sil chráníme Ježíše a Marii, kteří jsou tajemně svěřeni naší zodpovědnosti, naší péči a naší starostlivosti. Syn Všemohoucího přišel na svět s tím, že na sebe vzal obrovskou slabost. Potřebuje Josefovou pomoc, aby měl obranu, péči a výchovu. Bůh tomuto muži důvěruje, stejně jako Maria, která v Josefovi nachází toho, kdo jí chce nejenom zachránit život, ale kdo o ni a o dítě neustále pečuje. Svatý Josef tedy nemůže nebýt ochráncem církve, protože církev je prodloužením Kristova těla v dějinách a současně v mateřství církve je naznačeno mateřství Mariino.²⁴ Ochranou církve Josef nadále chrání *dítě a jeho matku* a také my láskou k církvi pokračujeme v lásce k *dítěti a jeho matce*.

Toto dítě bude tím, kdo říká: „Cokoli jste udělali pro jednoho z těchto mých nejposlednějších bratří, pro mne jste udělali“ (Mt 25,40). Každý potřebný, každý chudý, každý trpící, každý umírající, každý cizinec je tak „dítětem“, které Josef stále chrání. Proto je vzýván jako ochránce ubohých, potřebných, vyděděných, zarmoucených, chudých a umírajících. Církev nemůže nemít ráda především ty poslední, protože Ježíš jim dal přednost a osobně se s nimi ztotožnil. Od Josefa se musíme učit stejné péči a odpovědnosti: milovat dítě a jeho matku, milovat svátosti a dobročinnost; milovat církev a chudé. Každá z těchto skutečností je vždy *dítětem a jeho matkou*.

²² Srov. Kongregace ritů, *Quemadmodum Deus* (8. prosince 1870): ASS 6 (1870–71), 193; Pius IX., *Inclytum Patriarcham* (7. července 1871): cit., 324–327.

²³ Druhý vatikánský koncil, Věřoučná konstituce o církvi *Lumen gentium* (21. listopadu 1964), č. 58.

²⁴ Srov. *Katechismus katolické církve*; Karmelitánské nakladatelství: Kostelní Vydří, 2001, č. 963–970.

6. Pracující otec

Další vlastnost, kterou se svatý Josef vždy vyznačoval již od dob první sociální encykliky Lva XIII. *Rerum novarum*, je jeho vztah k práci. Svatý Josef byl tesař, který poctivě pracoval, aby zajistil živobytí své rodině. Od něho se Ježíš naučil hodnotě, důstojnosti i radosti z toho, co znamená jíst chléb – plod vlastní práce.

V této naší době, kdy se ukazuje, že se práce znovu stává naléhavou sociální otázkou, že nezaměstnanost místy dosahuje závratné výše i v zemích, kde byl po desetiletí zřejmý určitý blahobyt, je nezbytné si nově uvědomit a pochopit význam práce, jež dává důstojnost a jejímž vzorným patronem je svatý Josef.

Práce se stává účastí na samotném díle spásy, příležitostí k uspíšení příchodu království, rozvoje vlastního potenciálu a kvalit službou společnosti a pospolitosti. Práce se stává příležitostí nejen k seberealizaci, nýbrž také k realizaci rodiny – základní buňky společnosti. Rodina, které se nedostává práce, je více vystavena těžkostem, napětím, rozkolům, a dokonce zoufalému a zoufajícimu pokušení rozpadu. Jak můžeme mluvit o lidské důstojnosti, aniž bychom se snažili, aby každý měl možnost důstojné obživy?

Pracující člověk, ať už je jeho úlohou cokoli, spolupracuje se samotným Bohem, stává se tak trochu stvořitelem okolního světa. Současná ekonomická, sociální, kulturní a duchovní krize se může stát pro všechny výzvou, abychom znovu objevili hodnotu, důležitost a nezbytnost práce, aby tak byl položen základ novým „normálním podmínkám“, ze kterých nebude nikdo vyloučen. Práce svatého Josefa nám připomíná, že Bůh, který se stal člověkem, prací neopovrhoval. Nedostatek práce, který v posledních letech postihuje mnoho bratří a sester v důsledku pandemie covid-19, nás musí přimět k přehodnocení našich priorit. Prosme naléhavě svatého Josefa dělníka, abychom našli cestu k tomu, aby žádný mladý člověk, žádný dospělý, žádná rodina nebyli bez práce!

7. Stín otce

Polský spisovatel Jan Dobraczyński ve své knize *Stín otce*²⁵ vypráví formou románu život svatého Josefa. Podmanivý obraz stínu definuje postavu sv. Josefa, který je ve vztahu k Ježíši pozemským stínem nebeského Otce. Chrání jej, opatruje a nikdy se od něj nevzdaluje, aby sledoval jeho cestu. Pomysleme na to, co připomíná Mojžíš Izraeli: „V poušti jsi viděl, jak tě Hospodin, tvůj Bůh nesl, jako člověk nosí své dítě, po celou cestu“ (Dt 1,31). Takto žil Josef své otcovství po celý život.²⁶

Otcem se člověk nerodí, nýbrž se jím stává. Nelze se jím stát pouhým přivedením dítěte na svět, nýbrž zodpovědnou péčí o ně. Pokaždé, když na sebe někdo vezme zodpovědnost za život někoho druhého, stává se tak v určitém smyslu jeho otcem.

V současné společnosti to nezřídka vypadá, jako by děti neměly otce. I dnešní církve potřebuje otce. Napomenutí svatého Pavla Korinťanům je stále aktuální: „I kdybyste měli na tisíce vychovatelů v křesťanské víře, otců nemáte mnoho“ (1 Kor 4,15).

²⁵ Originální vydání: *Cień Ojca*, Warszawa 1977. Česky: *Stín otce*. Paulínky: Praha 2013.

²⁶ Srov. Jan Pavel II., apoštolská adhortace *Redemptoris custos*, č. 7-8: AAS 82 (1990), 12-16. Česká biskupská konference, 2006.

Každý kněz či biskup by měl jako apoštol dodat: „Já jsem se stal vaším otcem v Kristu Ježíši“ (*ibid.*). A Galaťanům říká: „Moje děti, znovu vás bolestně rodím, dokud nenabudete podoby Kristovy“ (Gal 4,19).

Být otcem znamená připravit dítě na život, na realitu. Nikoli je zadržovat a věznit, nikoli vlastnit, nýbrž naučit ho rozhodování, svobodě a hledáním řešení. Možná proto tradice nazývá Josefa otcem „nejcudnějším – nejčistším“. Není to jen emotivní přívlastek, nýbrž souhrn postoje, který vyjadřuje opak vlastnění. Cudnost je svoboda od majetnictví ve všech oblastech života. Láska je skutečně láskou tehdy, je-li cudná. Láska, která chce vlastnit, je v posledku vždy nebezpečná: uvěznuje, dusí a činí nešťastnými. Sám Bůh miluje člověka čistou láskou, dává mu také svobodu pochybit a stavět se na odpor. Logika lásky je vždy logikou svobody, a Josef dovedl milovat mimořádně svobodně. Nikdy nestavěl do středu sebe. Uměl opustit střed a činit středem svého života Marii a Ježíše.

Josefovo štěstí nespočívá v logice sebeobětování, nýbrž sebedarování. V tomto člověku nikdy nezachytíme frustraci, nýbrž důvěru. Jeho setrvání v tichosti neopanovávají nářky, ale projevy konkrétní důvěry. Svět potřebuje otce, odmítá vládce, odmítá toho, kdo chce vlastnit druhého, aby zaplnil svou prázdnotu; odmítá ty, kdo zaměňují autoritu za autoritářství, službu za servilitu, konfrontaci za útisk, dobročinnost za bezcitnou asistenci, sílu za destrukci. Každé skutečné povolání se rodí ze sebedarování, které uzrává přerodem oběti. Také kněžství a zasvěcený život žádá tento typ zralosti. Tam, kde povolání k manželství, celibátu či panenství nedosáhne zralosti sebedarování a zastaví se u pouhé logiky oběti, se namísto znamení krásy a radosti lásky může stát výrazem neštěstí, smutku a frustrace.

Otcovství, které nepodlehne pokušení žít život dětí, otevírá netušené obzory. Každé dítě v sobě vždy nese tajemství, je originálem, který se může ukázat jen s pomocí otce, který respektuje jeho svobodu. Takový otec si je vědom, že jeho vychovatelská činnost jednou skončí a naplní svoje otcovství tehdy, když se stane „zbytečným“, kdy zjistí, že dítě je samostatné a ubírá se životní cestou samostatně. Tehdy se ocitne v situaci Josefa, který vždycky věděl, že ono dítě nebylo jeho, ale bylo mu jednoduše svěřeno do péče. To je v podstatě to, co dává na srozuměnou Ježíš slovy: „Nikomu na zemi nedávejte jméno „otec“, jenom jeden je váš Otec, a ten je v nebesích“ (Mt 23,9).

Pokaždé, když uplatňujeme své otcovství, si musíme připomínat, že nejde o vlastnictví, nýbrž o „znamení“, odkazující k otcovství vyššímu. V jistém smyslu jsme všichni vždy v Josefově situaci, jsme stínem jediného nebeského Otce, který „dává vycházet svému slunci pro zlé i dobré a sesílá déšť spravedlivým i nespravedlivým“ (Mt 5,45), stínem, který jde za Synem.

„Vstaň, vezmi dítě i jeho matku“ (Mt 2,13), říká Bůh svatému Josefovi.

Cílem tohoto apoštolského listu je zintenzivnit lásku k tomuto velkému světcí, která nás povede k tomu, že budeme vzývat jeho přímlovu a napodobovat jeho ctnosti a jeho elán.

Specifickým posláním světců je totiž nejen dělat zázraky a poskytovat milosti, nýbrž přimlout se za nás u Boha, jako to dělal Abraham²⁷ a Mojžíš²⁸ a jako to dělá

²⁷ Srov. Gn 18,23–32.

²⁸ Srov. Ex 17,8–13; 32,30–35.

Ježíš „jediný prostředník“ (1 Tim 2,5), který je u Boha Otce naším „přímluvcem“ (1 Jan 2,1), jenž „je stále živ, aby se za nás přimlouval“ (Žid 7,25; srov. Řím 8,34).

Svatí pomáhají všem věřícím, kteří „jsou tedy povoláni a zavázáni k svatosti a k úsilí o dokonalost ve svém stavu“.²⁹ Příběhy světců jsou konkrétním důkazem, že evangelium lze žít.

Ježíš řekl: „Učte se ode mne, neboť jsem tichý a pokorný srdcem“ (Mt 11,29). Stejně tak oni jsou příkladem pro život hodný následování. Svätý Pavel vybízí doslova: „Buďte takoví, jakým jsem já!“ (1 Kor 4,16).³⁰ Svätý Josef to říká svým výmluvným ztišením.

Svätý Augustin si při pohledu na příklad tolika světců a světic klade otázku: „To, co dokázali tito lidé, ty nedokážeš?“ A tak dospěl k definitivnímu obrácení, když zvolal: „Pozdě jsem si tě zamiloval, krásu tak dávnou a přece tak novou, pozdě jsem si tě zamiloval!“³¹ Nezbyvá než vroucně prosit svätého Josefa o tu největší milost: o své obrácení.

Na něj se obracíme svou modlitbou:

*Buď pozdraven, ochránce Vykupitele,
a snoubenče Panny Marie.
Tobě svěřil Bůh svého Syna,
v tebe vložila Maria svou důvěru.
S tebou se Kristus stal člověkem.
Ó svätý Josefe, buď otcem i nám
a veď nás cestou života.
Vypros nám milost, milosrdenství a odvalu,
a ochraň nás před každým zlem. Amen.*

Dáno v Římě u Sv. Jana v Lateránu dne 8. prosince 2020, v osmém roce mého pontifikátu

FRANTIŠEK

Při generální audienci ve středu 9. prosince papež František dodal:

„Včera byl zveřejněn apoštolský list věnovaný sv. Josefovi, který byl před sto padesáti lety vyhlášen patronem všeobecné církve. Nazval jsem ho ‚S otcovským srdcem‘ [Patris corde]. Bůh svěřil sv. Josefovi nejcennější poklady – Ježíše a Marii, a on to plně opětoval s vírou, odvahou, něhou, ‚otcovským srdcem‘. Vzávejme jeho ochranu nad církví v této době a učme se od něj ustavičně a pokorně plnit Boží vůli.“³²

²⁹ *Lumen gentium*, č. 42.

³⁰ Srov. 1 Kor 11,1; Flp 3,17; 1 Sol 1,6.

³¹ Srov. Augustin, *Vyznání*, 8, 11, 27: PL 32, 761; 10, 27, 38: PL 32, 795 (Karmelitánské nakladatelství, Kostelní Vydří 2019).

³² Převzato z: <https://www.radiovaticana.cz/clanek.php?id=32038>.

APOŠTOLSKÁ PENITENCIÁRIE

Dekret³³

jímž se uděluje dar zvláštních odpustků při příležitosti Roku svatého Josefa, vyhlášeného papežem Františkem k oslavě 150. výročí prohlášení svatého Josefa patronem všeobecné církve

Dnes uplynulo 150 let od dekretu *Quemadmodum Deus*, jímž blahoslavený Pius IX., zneklidněn vážnými a truchlivými okolnostmi, za nichž byla církev sužována nepřátelstvím lidí, prohlásil svatého Josefa patronem katolické církve.

Aby toto svěření celé církve pod mocnou záštitu Ochránce Ježíšova bylo natrvalo zachováno, papež František stanovil, že ode dneška, kdy slavíme výročí zmiňovaného Dekretu a posvátný den blahoslavené neposkvrněné Panny a Snoubenky nejčistšího Josefa, až do 8. prosince 2021, se bude slavit zvláštní Rok svatého Josefa, aby v něm každý věřící mohl po příkladu tohoto světce denně upevňovat svůj život ve víře naplňováním Boží vůle.

Všichni věřící se tak budou moci přičinit o to, aby prostřednictvím modliteb a dobrých skutků obdrželi s pomocí svatého Josefa, hlavy Svaté rodiny nazaretské, útěchu a úlevu v těžkých lidských a sociálních strastech, které sužují dnešní svět.

Úcta k Ochránci Vykupitele se v průběhu dějin církve značně rozvinula. Církev mu nejenom prokazuje jednu z nejvyšších forem úcty po Matce Boží a jeho Snoubence, ale také mu svěřuje četné oblasti života.

Učitelství církve nepřestává objevovat staré i nové vzácné rysy pokladu, jímž je svatý Josef, jako to činí hospodář, který v evangeliu podle Matouše „ze své bohaté zásoby vynáší věci nové i staré“ (Mt 13, 52).

K dosažení zamýšleného cíle velmi napomůže dar odpustků, které Apoštolská penitenciárie prostřednictvím tohoto dekretu, vydaného na přání papeže Františka, laskavě uděluje pro Rok svatého Josefa.

Za obvyklých podmínek (svatá zpověď, svaté přijímání a modlitba na úmysly Svatého otce) se udělují plnomocné odpustky těm věřícím, kteří se zřeknou zalíbení v jakémkoli hříchu a budou se účastnit Roku svatého Josefa při příležitostech a formami, jaké uvádí tato Apoštolská penitenciárie.

a. Svatý Josef, opravdový muž víry, nás zve k tomu, abychom znovu objevili synovský vztah s Otcem, obnovili věrnost v modlitbě, naslouchali Boží vůli a s hlubokým rozlišováním na ni odpovídali. *Plnomocný odpustek se uděluje těm, kdo budou po dobu alespoň 30 minut rozjímat modlitbu Otce náš nebo se zúčastní duchovní obnovy, která bude trvat alespoň jeden den a její součástí bude rozjímání o svatém Josefovi.*

³³ Neoficiální překlad Karel Skočovský. Přeloženo z italského znění: http://www.vatican.va/roman_curia/tribunals/apost_penit/documents/rc_trib_appen_pro_20201208_decreto-indulgenze-sangiuseppe_it.html.

b. Evangelium přisuzuje svatému Josefovi titul „muž spravedlivý“ (srov. Mt 1, 19): on, strážce „důvěrného tajemství, které leží přímo na dně srdce a duše“³⁴, opatrovník Božího tajemství, a tedy ideální patron interního fóra [it. *foro interno*], nás vybízí ke znovuobjevení hodnoty ticha, prozíravosti a věrnosti při plnění našich povinností. Ctnost spravedlnosti, příkladně uskutečňovaná Josefem, spočívá v plném přilnutí k Božímu zákonu, jenž je zákonem milosrdenství, „protože je to právě Boží milosrdenství, které vede k dosažení pravé spravedlnosti“³⁵. **Proto ti, kdo, po příkladu svatého Josefa, vykonají nějaký skutek tělesného nebo duchovního milosrdenství, mohou rovněž získat dar plnomocných odpustků.**

c. Hlavním aspektem Josefova povolání bylo být ochráncem Svaté rodiny nazaretské, snoubencem blahoslavené Panny Marie a zákonným otcem Ježíše. Aby všechny křesťanské rodiny byly podpořeny ve snaze vytvořit stejné ovzduší důvěrného společenství, lásky a modlitby, jaké se žilo ve Svaté rodině, **uděluje se plnomocný odpustek za modlitbu svatého růžence v rodinách, nebo když se ji pomodlí snoubenci.**

d. Boží služebník Pius XII. ustanovil 1. května 1955 svátek svatého Josefa, Dělníka, „se záměrem, aby všichni uznali důstojnost práce, a aby to inspirovalo společenský život a zákony založené na spravedlivém rozdělování práv a povinností“³⁶. **Proto může plnomocný odpustek získat každý, kdo každodenně svěří svoje dílo pod ochranu svatého Josefa, i věřící, který v modlitbě bude prosit o přímluvu Řemeslníka z Nazareta, aby každý, kdo hledá práci, našel zaměstnání, a práce všech aby byla více důstojná.**

e. Útěk Svaté rodiny do Egypta „nám ukazuje, že Bůh je tam, kde je člověk v nebezpečí, tam, kde člověk trpí, kde utíká, zakouší odmítání a opuštěnost“³⁷. **Plnomocný odpustek se uděluje věřícím, kteří se pomodlí Litanie ke svatému Josefovi (platí pro latinskou tradici), nebo Akathist ke svatému Josefovi (v byzantské tradici), nebo nějakou jinou modlitbu ke svatému Josefovi vlastní jiným liturgickým tradicím, a to za církev pronásledovanou *ad intra* a *ad extra* a za úlevu všem křesťanům, kteří trpí jakoukoli formou pronásledování.**

Svatá Terezie z Ávily poznala ve svatém Josefovi ochránce ve všech životních situacích: „Jiným světcům, zdá se, že Bůh dovolil, aby nám přispívali v té či oné potřebě, zatímco já zakusila, že přímluva sv. Josefa se vztahuje na všechny.“³⁸ V nedávné době sv. Jan Pavel II. zopakoval, že postava svatého Josefa nabývá „*pro církev naší doby ve vztahu k novému tisíciletí křesťanství zvláštní aktuálnosti*“³⁹.

³⁴ Pius XI., *Promluva při prohlášení o hrdinských ctnostech Boží služebnice Emilie de Vialar*, in *L'Osservatore Romano*, ročník LXXV, č. 67, 20-21. března 1935, 1.

³⁵ Papež František, *Generální audience* (3. února 2016).

³⁶ Pius XII., *Promluva na Slavnost svatého Josefa, Dělníka* (1. května 1955), in *Discorsi e Radiomessaggi di Sua Santità Pio XII*, XVII, 71-76.

³⁷ Papež František, *Angelus* (29. prosince 2013). (Převzato z <http://www.radiovaticana.cz/clanek.php?id=19312>.)

³⁸ Terezie z Ávily, *Život*, VI, 6 (český překlad: Nakladatelství Tiskárny Vimperk, Vimperk 1991, 48-49).

³⁹ Jan Pavel II., Apoštolská exhortace *Redemptoris custos* (15. srpna 1989), 32 (česky: https://cbk.blob.core.windows.net/cms/ContentItems/295_00295/102-redemptoris-custos.pdf).

Pro potvrzení univerzality patrocina (ochrany) svatého Josefa nad církví Apoštolská penitenciárie kromě výše zmíněných příležitostí **uděluje plnomocný odpustek věřícím, kteří se budou modlit jakoukoli církví schválenou modlitbu či pobožnost ke cti svatého Josefa, např. „K tobě, svatý Josefe“, zvláště ve výroční dny 19. března a 1. května, na svátek Svaté rodiny Ježíše, Marie a Josefa, v Neděli svatého Josefa (podle byzantské tradice), 19. každého měsíce a každou středu, což jsou dny zasvěcené památce svatého Josefa v latinské tradici.**

V aktuální situaci ohrožení zdraví se **dar plnomocných odpustků rozšiřuje na lidi pokročilého věku, nemocné, trpící a všechny, kdo z oprávněných důvodů nemohou opustit domov. Získají ho, když se zřeknou zalíbení v jakémkoli hříchu a budou mít úmysl splnit tři obvyklé podmínky, i když to aktuálně není možné, pomodlí se doma či jinde, kde jsou nuceni pobývat, modlitbu ke cti svatého Josefa, těšiteli nemocných a patronovi dobré smrti, a s důvěrou nabídnou Bohu své bolesti a obtíže.**

Aby bylo dosažení Boží milosti skrze moc klíčů pastoračně usnadněno, tato Apoštolská penitenciárie důrazně žádá kněze vybavené potřebnými oprávněními, aby se nabídli pohotově a velkoryse ke slavení svátosti smíření a nemocným často podávali Svaté přijímání.

Tento dekret platí pro Rok svatého Josefa i přes jakékoli opačné ustanovení.

Dáno v Římě, v sídle Apoštolské penitenciárie, 8. prosince 2020.

Kardinál Mauro Piacenza
Velký penitenciář

Krzysztof Nykiel
Regent

Modlitba ke svatému Josefovi „K tobě, svatý Josefe“ (Kancionál, č. 011)

*K tobě, svatý Josefe, přicházíme ve své tísní.
Když jsme vzývali o pomoc tvou přesvatou snoubenku,
žádáme s důvěrou i od tebe ochranu.*

*Pro lásku, která tě pojila s neposkvrněnou Pannou a Bohorodičkou,
a pro otcovskou lásku, s kterou jsi objímal Ježíše, pokorně prosíme:
shlédni milostivě na dědictví, které si Ježíš Kristus získal svou krví,
a přispívej nám v našich potřebách svou mocnou přímluvou.*

*Starostlivý strážce Svaté rodiny, opatruj vyvolený lid Ježíše Krista.
Odvrát od nás, laskavý otče, všechnu nákazu bludů a mravní zkaženosti.
Náš mocný ochránce, milostivě nám z nebe pomáhej v tomto boji s mocnostmi temna
a jako jsi kdysi vysvobodil Ježíše z nebezpečí života,
tak nyní braň církev Boží proti úkladům nepřátel a proti všemu protivenství.*

*Nás pak všechny ustavičně ochraňuj, abychom podle tvého příkladu a s tvou pomocí
svatě žili, zbožně zemřeli a dosáhli věčné blaženosti v nebesích. Amen.*

Hymnus ke svatému Josefovi⁴¹

*Davidův potomku slavný,
světlo patriarchů dávných,
ó svatý Josefe,
snoubenče Boží Rodičky,
pros za nás nyní i vždycky,
pěstoune Ježíšův.*

*Čisté Panny cudný strážce,
Syna Božího ochránce,
ó svatý Josefe,
přimluv se za nás zvlášť nyní,
ty hlavo svaté Rodiny,
živiteli Kristův.*

*Muži Bohem vyvolený,
spravedlivý, čistý, věrný,
ó svatý Josefe,
zrcadlo trpělivosti,
k moudrosti a statečnosti
uč nás jít cestou tvou.*

*Kéž jak ty ctíme chudobu,
věrní jsme Božímu slovu,
ó svatý Josefe;
tys zárným vzorem otcům všem
a dělníkům jsi příkladem,
buď rodin oporou.*

*Ved' naše srdce k čistotě,
utěšuj v těžkém životě,
ó svatý Josefe,
vlévej naději nemocným,
buď v smrti ochráncem mocným,
vypros v nebi místa.*

*Pomoz nám všem žiti svatě,
záštitou buď církve svaté,
ó svatý Josefe,
ducha zla od nás zapuzuj,
jednou u soudu při nás stůj,
přimluv se u Krista.*

⁴¹ Převzato z *Denní modlitby církve, Modlitba se čtením, Slavnost sv. Josefa (19. 3.)*

JAN PAVEL II.

Apoštolská adhortace
*Redemptoris custos*⁴²

O svatém Josefovi a jeho poslání v životě Krista i církve

15. srpna 1989

*Biskupům,
kněžím a jáhnům,
řeholníkům a řeholnicím
a všem věřícím*

ÚVOD

1. Josef, ochránce Vykupitele, „udělal, jak mu anděl Páně přikázal: vzal svou ženu k sobě“ (Mt 1,24).

Církevní otcové, kteří čerpali inspiraci z evangelií, již od prvních staletí zdůrazňovali, že svatý Josef, který s láskou ochraňoval Marii a s radostí se věnoval výchově Ježíše Krista,⁴³ také dnes střeží a chrání mystické Tělo Vykupitele, církev, jejímž obrazem i vzorem je nejsvětější Panna.

Ke stému výročí vyhlášení encykliky *Quamquam pluries* papeže Lva XIII.⁴⁴ i v duchu staleté úcty ke svatému Josefovi chci vám, drazí bratři a sestry, poskytnout k rozjímání několik úvah o člověku, kterému Bůh „svěřil ochranu svých nejdrahocennějších pokladů“.⁴⁵ S radostí plním tuto pastýřskou povinnost a toužím, aby u všech stále více vzrůstala úcta k patronu všeobecné církve i láska k Vykupiteli, kterému on tak příkladně sloužil.

Takto se bude všechen křesťanský lid nejen ještě horlivěji utíkat ke svatému Josefovi a s důvěrou prosit o jeho ochranu, ale také bude mít vždy před očima jeho pokornou a zralou službu i jeho „podíl“ na ekonomii spásy.⁴⁶

Domnívám se totiž, že opětné rozvažování o účasti Mariina manžela na Božím tajemství umožní církvi, směřující spolu s celou lidskou rodinou k budoucnosti, objevovat vždy nově svou identitu v tomto plánu vykoupení, který má svůj základ v tajemství Vtělení.

⁴² Text originálu: AAS 82 (1990), 5-34; EV 11, 2379-2440. České vydání: Česká biskupská konference, Praha 2006 (pro vnitřní potřebu). Revize překladu: Karel Skočovský.

⁴³ Sv. IRENEJ, *Adversus haereses*, IV 23,1: SCh 100/2, 692-694.

⁴⁴ LEV XIII., Enc. *Quamquam pluries* (15. 8. 1889): *Leonis XIII. P.M. Acta*, IX (1890), 175-182.

⁴⁵ Kongr. ritů, Dekr. *Quemadmodum Deus* (8. 12. 1870): *Pii IX P.M. Acta*, svazek I, díl V, 282; PIUS IX., Apošt. list *Inclytum Patriarcham* (7. 7. 1871), l. c. 331-335.

⁴⁶ Srov. sv. JAN ZLATOÚSTÝ, *In Matth. Hom.*, V, 3: PG 57, 57n. Učitelé církve a papežové viděli na základě shody ve jméně i v Josefovi Egyptském předobraz Josefa z Nazareta, protože v jistém smyslu předjímal službu i velikost toho, kdo byl strážcem nejcennějších pokladů Boha Otce - vtěleného Slova i jeho nejsvětější Matky, srov. např.: sv. BERNARD, *Super „Missus est“*, *Hom.* II, 16; *S. Bernardi Opera*, Ed. Cist. IV 33 n.; LEV XIII., enc. *Quamquam pluries* (15. 8. 1889): l. c., 179.

Na tomto tajemství měl Josef z Nazareta „podíl“ jako nikdo jiný z lidí kromě Marie, Matky vtěleného Slova. Spolu s ní měl na něm účast, podílel se na těžce spásné události. Byl ochráncem těžce lásky, jejíž mocí nás věčný Otec „předurčil, abychom byli přijati za jeho děti skrze Ježíše Krista“ (Ef 1,5).

I. SVĚDECTVÍ EVANGELÍÍ

MANŽELSTVÍ S MARIÍ

2. „Josefe, synu Davidův, neboj se k sobě vzít svou manželku Marii. Vždyť dítě, které počala, je z Ducha Svatého. Porodí syna a dáš mu jméno Ježíš; on totiž spasí svůj lid od hříchů“ (Mt 1,20–21).

V těchto slovech je obsaženo jádro biblické pravdy o svatém Josefovi – moment jeho života, na který zvlášť odkazují církevní otcové.

Evangelista Matouš vysvětluje význam tohoto momentu, tak jak ho prožíval Josef. Je však třeba mít současně před očima navazující text z Lukášova evangelia, abychom plně pochopili jeho obsah a kontext. A tak, ve spojení se slovy verše: „S narozením Ježíše Krista to bylo takto: Jeho matka Maria byla zasnoubena s Josefem. Ale dříve než začali spolu bydlet, ukázalo se, že počala z Ducha Svatého“ (Mt 1,18), těhotenství Marie „působením Ducha Svatého“ najde širší a jednoznačné vysvětlení v Lukášově popisu Ježíšova zrození: „Anděl Gabriel byl poslán od Boha do galilejského města, které se jmenuje Nazaret, k panně zasnoubené s mužem jménem Josef z Davidova rodu a ta panna se jmenovala Maria“ (Lk 1,26–27). Slova andělského pozdravení: „Buď zdráva, milostiplná, Pán s tebou,“ (Lk 1,28) vyvolala v Marii vnitřní neklid a zároveň ji podnítila k uvažování. V té chvíli zvěstovatel Pannu uklidňuje a odhaluje jí zvláštní Boží záměr s ní: „Neboj se, Maria, neboť jsi našla milost u Boha. Počneš a porodíš syna a dáš mu jméno Ježíš. Bude veliký a bude nazván Synem Nejvyššího. Pán Bůh mu dá trůn jeho předka Davida“ (Lk 1,30–32).

Krátce předtím evangelista potvrzuje, že v okamžiku zvěstování byla již Maria „zasnoubena s mužem jménem Josef z Davidova rodu“. Povaha tohoto zasnoubení se vysvětluje nepřímou; když Maria uslyšela, co říkal zvěstovatel o narození Syna, ptá se: „Jak se to stane? Vždyť muže nepoznávám?“ (Lk 1,34) Tehdy slyší tuto odpověď: „Duch Svatý sestoupí na tebe a moc Nejvyššího tě zastíní! Proto také dítě bude nazváno svaté, Syn Boží“ (Lk 1,35). Maria, i když byla již „provdána“ za Josefa, zůstane pannou, neboť Dítě, které se v ní od chvíle zvěstování počalo, bylo počato z Ducha Svatého.

V tomto bodě Lukášův text souhlasí s Mt 1,18 a přispívá k objasnění toho, co tam čteme. Jestliže se po Mariině sňatku s Josefem ukázalo, že je „v požehnaném stavu působením Ducha Svatého“, odpovídá tato skutečnost celému obsahu zvěstování, a zvláště posledním slovům řečeným Marii: „Ať se mi stane podle tvého slova!“ (Lk 1,38) Po její odpovědi na výslovný záměr Boží se Maria během dní a týdnů objevuje před lidmi i před Josefem jako „těhotná“, jako ta, která má porodit, která nosí v sobě tajemství mateřství.

3. Za těch okolností, „protože její muž Josef byl spravedlivý a nechtěl ji vydat pohaně, rozhodl se tajně se s ní rozejít“ (Mt 1,19). Josef nevěděl, jak se má zachovat vůči „podivuhodnému“ Mariinu mateřství. Zajisté hledal odpověď na tuto zneklidňující

otázku. Ale především hledal východisko z této pro něho těžké situace. „Když už to chtěl udělat, zjevil se mu ve snu anděl Páně a řekl: ‘Josefe, synu Davidův, neboj se k sobě vzít svou manželku Marii. Vždyť dítě, které počala, je z Ducha Svatého. Porodí syna a dáš mu jméno Ježíš; on totiž spasí svůj lid od hříchů’” (Mt 1,20-21).

Jde o blízkou podobnost mezi „zvěstováním“ v záznamu Matoušově a Lukášově. Boží zvěstovatel uvádí Josefa do tajemství Mariina mateřství. Ta, která byla podle zákona „provdána“, stala se mocí Ducha Svatého matkou, zůstávajíc pannou. Když Syn, kterého Maria nosí ve svém lůně, přijde na svět, má dostat jméno Ježíš. Bylo to jméno mezi Izraelity známé, občas je dávali svým synům. V tomto případě však *jde o Syna, který* – shodně s Božím příslibem – naplní celý význam toho jména: Ježíš – Jehošua znamená: „*Bůh, který spasí.*“

Zvěstovatel se obrací na Josefa jako na „manžela Marie“, který, až přijde čas, má pak dát toto jméno Synu, jenž se narodí nazaretské Panně, za Josefa provdané. *Obrací se tedy na Josefa a svěřuje mu úkoly pozemského otce vůči Mariinu Synovi.*

„Když se Josef probudil ze spánku, udělal, jak mu anděl Páně přikázal: *vzal svou ženu k sobě*“ (Mt 1,24). Vzal ji k sobě s celým tajemstvím jejího mateřství, spolu se Synem, který měl přijít na svět působením Ducha Svatého. Josef *ukázal podobně jako Maria ochotu vůle* vůči tomu, co Bůh od něho žádal skrze svého anděla.

II. STRÁŽCE BOŽÍHO TAJEMSTVÍ

4. Když Maria krátce po zvěstování odešla do Zachariášova domu, aby navštívila svou příbuznou Alžbětu, uslyšela při uvítání slova, která Alžběta vyslovila „naplněna Duchem Svatým“ (srov. Lk 1,41). Kromě slov, která navazovala na pozdravení andělské při zvěstování, Alžběta řekla: „*Blahoslavená jsi, která jsi uvěřila, že se splní to, co ti bylo řečeno od Pána!*“ (Lk 1,45) Tato slova se stala vůdčí myšlenkou encykliky *Redemptoris Mater*, kterou jsem chtěl prohloubit učením II. vatikánského koncilu. Koncil potvrzuje, že „*blahoslavená Panna se ubírala cestou víry* a své spojení se Synem udržovala věrně až ke kříži“⁴⁷, „*předcházejíc jako vynikající, jedinečný vzor*“⁴⁸ pro všechny, kteří vírou putují za Kristem.

Na začátku tohoto putování *se Mariina víra setkává s vírou Josefovou*. Jestliže po zvěstování Alžběta o ní řekla: „*blahoslavená, která uvěřila*“ (srov. Lk 1,45) – bylo by možné jistým způsobem toto blahoslavenství vztáhnout i na Josefa, poněvadž odpověděl kladně na Boží slovo, předané mu v onom rozhodujícím okamžiku. Josef vskutku neodpověděl na slova zvěstování slovy tak jako Maria, ale „*udělal, jak mu anděl Páně přikázal: vzal svou ženu k sobě*“ (Mt 1,24). To, co udělal, byla nejčistší „*poslušnost víry*“ (srov. Řím 1,5; 16,26; 2 Kor 10,5-6).

Je možné říci, že *to, co Josef udělal, ho zvláštním způsobem sjednotilo s vírou Mariinou: přijal jako pravdu pocházející od Boha to, co ona předtím přijala při zvěstování*. Koncil učí: „*Zjevujícím se Bohu je třeba prokazovat ‘poslušnost víry’..., jíž se celý člověk svobodně odevzdává Bohu tím, že se ‘rozumem i vůlí plně podřizuje*

⁴⁷ Věřoučná konst. o církvi *Lumen Gentium*, 58.

⁴⁸ Srov. *tamtéž*, 63.

zjevujícím Bohu“.⁴⁹ *Výše uvedená slova, která se týkají samotné podstaty víry, je možné dokonale vztáhnout na Josefa z Nazareta.*

5. On se stal zvláštním strážcem tajemství „od věků skrytého v Bohu“ (srov. *Ef 3,9*) – a to, podobně jako Maria, *v onom rozhodujícím okamžiku, který apoštol nazývá „plností času“*, kdy „poslal Bůh svého Syna, narozeného ze ženy..., aby vykoupil lidi, kteří podléhali Zákonu“, aby „mohli být přijati za syny“ (srov. *Gal 4,4–5*). „Bůh rozhodl,“ jak učí koncil, „ve své dobrotě a moudrosti zjevit sebe samého a oznámit tajemství své vůle (*Ef 1,9*): že lidé prostřednictvím Krista, vtěleného Slova, mají v Duchu Svatém přístup k Otci a stávají se účastnými božské přirozenosti (srov. *Ef 2,18; 2 Petr 1,4*)“.⁵⁰

Josef – spolu s Marií – je prvním strážcem tajemství živého Boha. Spolu s Marií – a také vzhledem k Marii – se podílí od samého počátku na vrcholném úseku sebezjevení Boha v Kristu. Máme-li před očima texty obou evangelistů, Matouše i Lukáše, můžeme říci, že Josef je první, kdo má účast na víře Bohorodičky. Svým jednáním podporuje svou manželku ve víře v Boží zvěstování. Josef je též prvním, koho Bůh postavil na cestu „putování ve víře“, po níž Maria – zvláště od času Kalvárie a Letnic – bude kráčet dokonalým způsobem.⁵¹

6. *Vlastní Josefova cesta – jeho putování ve víře – skončí dříve: ještě předtím, než Maria stane u paty kříže na Golgotě, a dříve než – po odchodu Krista k Otci – bude přítomná o Letnicích ve Večeřadle, kdy církev zrozená mocí Ducha pravdy bude zjevena světu. Avšak Josefova cesta víry se ubírá tímtež směrem, je plně definována tímtež tajemstvím, jehož se Josef – spolu s Marií – stal prvním strážcem. Vtělení i vykoupení tvoří organickou a nerozlučnou jednotu, ve které „toto zjevování se uskutečňuje činy i slovy, které navzájem vnitřně souvisí“.⁵² Právě kvůli této jednotě papež Jan XXIII., který měl velkou úctu k svatému Josefovi, nařídil, aby jméno Josefa bylo zařazeno do římského kánonu mše svaté – věčné památky vykoupení – za jméno Marie a před jména apoštolů, papežů a mučedníků.⁵³*

SLUŽBA OTCOVSTVÍ

7. Jak vyplývá z evangelijních textů, právním podkladem Josefova otcovství bylo manželství s Marií. Bůh vyvolil Josefa za manžela Marii proto, aby zajistil Ježíšovi otcovskou péči. Z toho vyplývá, že Josefovo otcovství – pouto, které ho nejtěsněji spojuje s Kristem, k němuž se vztahuje každé vyvolení a předurčení (srov. *Řím 8,28–29*) – se dovršuje manželstvím s Marií, to znamená skrze rodinu.

Evangelisté, přestože jasně potvrzují, že Ježíš byl počat z Ducha Svatého a že v manželství tím zůstalo zachováno panenství (srov. *Mt 1,18–25; Lk 1,26–38*), nazývají Josefa manželem Marie a Marii manželkou Josefa (srov. *Mt 1,16.18–20.24; Lk 1,27; 2,5*). A jako je pro církev důležité vyznávat *panenského početí Ježíše*, neméně důležité pro ni je hájit *manželství Marie s Josefem*, neboť ono tvoří právní podklad Josefova otcovství. To umožňuje pochopit, proč je výčet generací uveden podle Josefova rodokmenu.

⁴⁹ Věřoučná konst. o Božím zjevení *Dei Verbum*, 5.

⁵⁰ *Tamtéž*, 2.

⁵¹ Srov. II. vat. koncil, Věřoučná konst. o církvi *Lumen Gentium*, 63.

⁵² Věřoučná konst. o Božím zjevení *Dei Verbum*, 2.

⁵³ Kongr. ritů, Dekr. *Novis hisce temporibus* (13. 11. 1962): AAS 54 (1962), 873.

„Proč,“ ptá se svatý Augustin, „by se neměl odvozovat z rodu Josefova? Cožpak Josef nebyl manželem Marie...? Písmo potvrzuje, odvolává se na autoritu anděla, že to on byl jejím manželem. *Neboj se, říká, k sobě vzít svou manželku Marii; neboť z Ducha Svatého je to, co se v ní počalo.* Josef má dát jméno dítěti, i když se nenarodilo z jeho semene. *Porodí syna, říká Písmo, a dáš mu jméno Ježíš.* Písmo ví, že Ježíš se nenarodil z Josefova semene, neboť právě když je Josef znepokojen těhotenstvím Mariiným, slyší slova: *dítě, které počala, je z Ducha Svatého.* Otcovská autorita mu přesto není odpírána, vždyť on má dítěti dát jméno. Nakonec sama Panna Maria si je plně vědoma, že nepočala Ježíše v manželském spojení s Josefem, a přece ho nazývá otcem Kristovým.“⁵⁴

Syn Marie je také *synem Josefa* mocí manželského pouta, které je spojuje. „Vzhledem k tomuto věrnému manželství oba dva zasluhují, aby byli nazýváni rodiči Kristovými, ne pouze jeho matka, ale také jeho otec, který byl otcem tímto způsobem, jakým byl manželem jeho matky – v úmyslu, a ne v těle.“⁵⁵ V manželství tak nechyběl žádný podstatný prvek: „U rodičů Kristových byla naplněna veškerá dobrá plynoucí z manželství: potomstvo, věrnost, svátost. Známe jejich *potomstvo*, kterým je Kristus Pán; jejich *věrnost*, poněvadž tam nikdy nedošlo k cizoložství; *svátost*, poněvadž je nenarušil rozvod.“⁵⁶

Jak svatý Augustin, tak i svatý Tomáš, když zkoumali podstatu manželství, viděli ji vždy v „nedílné jednotě duší“, ve „sjednocení srdcí“ i v „souhlasu“,⁵⁷ prvcích, které se exemplárním způsobem ukazují v *manželství Marie a Josefa*. Ve vrcholném okamžiku dějin spásy, kdy Bůh zjevuje svou lásku lidskému rodu prostřednictvím daru Slova, je to právě manželství Marie a Josefa, které realizuje v plné „svobodě“ „snubní darování sebe sama“, tím že přijímá i vyjadřuje takovou lásku.⁵⁸ „V tomto velkém díle obnovy všeho v Kristu se i manželství, očištěné a obnovené, stává novou skutečností, svátostí nové smlouvy. A tak je na prahu Nového zákona, stejně jako na počátku Starého, vyzdvižena manželská dvojice. A jako bylo manželství Adama a Evy pramenem zla, které se rozšířilo na celý svět, tak manželství Josefa a Marie je vrcholem, z něhož se rozlévá svátost po celé zemi. Spasitel začal dílo spásy tímto panenským a svatým spojením, v němž se ukazuje jeho všemohoucí vůle očistit a posvětit rodinu, svatyni lásky a kolébku života.“⁵⁹

Kolik poučení lze z toho odvodit pro současné rodiny! Neboť „podstata a úkoly rodiny jsou nakonec určovány láskou. Proto má rodina *poslání střežit, zjevovat a sdělovat lásku* jako živý odlesk a skutečnou účast na Boží lásce k lidem a na lásce Krista, našeho Pána, k jeho Nevěště církvi.“⁶⁰ Každá křesťanská rodina se má podobat svaté Rodině

⁵⁴ Sv. AUGUSTIN, *Sermo* 51, 10, 16: PL 38, 342.

⁵⁵ Sv. AUGUSTIN, *De nuptiis et concupiscentia*, I, 11,12: PL 44, 421; srov. *De consensu evangelistarum*, II, 1, 2: PL 34, 1071; *Contra Faustum*, III, 2: PL 42, 214.

⁵⁶ Sv. AUGUSTIN, *De nuptiis et concupiscentia*, I, 11, 13: PL 44, 421; srov. *Contra Iulianum*, V 12, 46: PL 44, 810.

⁵⁷ Srov. Sv. AUGUSTIN, *Contra Faustum* XXIII 8: PL 42, 470n. *De consensu evangelistarum*, II, i, 3: PL 34, 1072; *Sermo* 51, 13, 21: PL 38, 344 n.; Sv. Tomáš Akv., *Summa Theol.*, III, q. 29, a. 2 *in conclus.*

⁵⁸ Srov. *Promluvy* z 9. a 16. 1., 20. 2. 1980: *Insegnamenti*, III/I (1980), 88-92; 148-152; 428-431.

⁵⁹ PAVEL VI., *Promluva k Equipis Notre-Dame* (4. 5. 1970), n. 7: AAS 62 (1970), 431. Podobnou chválu nazaretské Rodiny jako nejdokonalejšího vzoru rodinného společenství je možné nalézt např. v: LEV XIII., *Apošt. list Neminem fugit* (14. 6. 1892): 920; *Leonis XIII P.M. Acta*, XII (1892), 149n; BENEDIKT XV., *Motu proprio Bonum sane* (25. 7. 1920): AAS 12 (1920), 313-317.

⁶⁰ Apoštolská adhortace *Familiaris consortio* (22. 11. 1981), 17: AAS 74 (1982), 100.

nazaretské, prvotní „domácí církvi“.⁶¹ „Z tajemného Božího úradku v ní skrytě po mnoho let žil Boží Syn. Je proto pravzorem a příkladem pro všechny křesťanské rodiny.“⁶²

8. Bůh povolal svatého Josefa, aby přímo sloužil osobě i poslání Ježíše *vykonáváním svého otcovství*: právě tímto způsobem Josef spolupracoval v plnosti času na velkém tajemství vykoupení a byl vpravdě „služebníkem spásy“.⁶³ Jeho otcovství se projevilo konkrétním způsobem tím, že „učinil ze svého života službu, obětoval ho tajemství vtělení a s ním spojenému vykupitelskému poslání; že k tomu použil autoritu, náležející mu podle práva ve svaté Rodině, aby jí cele daroval sebe, svůj život, svou práci; že proměnil své lidské povolání k rodinné lásce v nadlidské obětování sebe samého, svého srdce i všech schopností v lásce zaměřené k službě Mesiáši, vyrůstajícímu v jeho domě“.⁶⁴

Liturgie připomíná, že Bůh „povolal svatého Josefa, aby už od počátku chránil dílo našeho vykoupení“⁶⁵, a dodává: „On byl služebník věrný a moudrý, a tys mu svěřil svatou Rodinu, aby jako otec chránil... tvého jednorozeného Syna.“⁶⁶ Lev XIII. zdůrazňuje vznešenost Josefova poslání: „Převyšuje všechny lidi svým postavením, když z Božího rozhodnutí byl ochráncem Božího Syna, i v přesvědčení, že to je jeho poslání: pečovat o něj jako jeho otec. Přirozeným důsledkem toho bylo, že věčné Slovo bylo s pokorou svatému Josefovi poddáno a vzdávalo mu úctu, jakou jsou povinny děti projevovat svým rodičům.“⁶⁷

Poněvadž je nemyslitelné, že by člověk, který obdržel tak vznešený úkol, neměl odpovídající vlastnosti, nezbytné k jeho naplnění, je třeba uznat, že Josef Ježíši projevoval „díky zvláštnímu daru z Nebes veškerou onu přirozenou lásku i bdělou starostlivost, jaká se jen může zrodit v srdci otce“.⁶⁸

Kromě otcovské autority nad Ježíšem Bůh dal Josefovi také podíl na odpovídající lásce, té lásce, která má svůj zdroj v Otci, „od něhož mají původ všechny rody na nebi i na zemi“ (srov. *Ef 3,15*).

Evangelia jasně ukazují, v čem spočívaly otcovské závazky Josefa vůči Ježíšovi. Spása, která přichází skrze Ježíšovo lidství, se totiž uskutečňuje skutky každodenního rodinného života a respektuje onu „blahovůli“, vlastní ekonomii Vtělení. Evangelisté s velkou pečlivostí ukazují, že v Ježíšově životě nebylo nic dílem náhody, ale všechno se uskutečnilo ve shodě s plánem Bohem stanoveným. Často opakovaná formule: „to se stalo, aby se naplnilo...“ s odkazem na konkrétní starozákonní událost mají zdůraznit jednotu i stálost plánu, který v Kristu dosahuje uskutečnění.

Vtělením se „zaslíbení“ i „předobrazy“ Starého zákona stanou „skutečností“: místa, osoby, události i obřady se propojí v celek shodný se zřetelnými Božími příkazy,

⁶¹ *Tamtéž*, 49, l. c. 140; srov. II. vat. koncil, Věroučná konst. o církvi *Lumen gentium*, 11; Dekret o apoštolátu laiků *Apostolicam actuositatem*, 11.

⁶² Apoštolská adhortace *Familiaris consortio* (22. 11. 1981), 85: l. c., 189 n.

⁶³ Srov. SV. JAN ZLATOÚSTÝ, in *Math. Hom.*, V 3: PG 57, 57 n.

⁶⁴ PAVEL VI., Promluva (19. 3. 1966): *Insegnamenti*, IV (1966), 110.

⁶⁵ Srov. *Missale Romanum*, *Collecta* in „Sollemnitare S. Joseph Sponsi B.M.V.“.

⁶⁶ Srov. *tamtéž*, *Prefatio* in „Sollemnitare S. Joseph Sponsi B.M.V.“.

⁶⁷ LEV XIII., enc. *Quamquam pluries*, (15. 8. 1889): l. c., 178.

⁶⁸ PIUS XII., *Rozhlasové poselství ke studentům katolických škol Spojených států* (19. 2. 1958): AAS 50 (1958), 174.

předávanými prostřednictvím andělských posílů a přijímanými osobami obzvláště vnímavými k Božímu hlasu. Maria je pokornou služebnicí Páně, připravovanou od počátku věků pro úlohu stát se Matkou Boží; Josef je tím, kterého Bůh vyvolil, aby „střežil pořádek při narození Páně“,⁶⁹ a jeho úkolem bylo starat se o „řádné“ uvedení Syna na svět, se zachováním Božích příkazů i zákonů lidských. Celý takzvaný „soukromý“ či „skrytý“ Ježíšův život je svěřen jeho péči.

SČÍTÁNÍ LIDU

9. Když se odebrali do Betléma kvůli sčítání lidu, v souladu s nařízením zákonné autority, Josef splnil vůči dítěti závažný a významný úkol, aby bylo oficiálně vepsáno do císařských registrů jméno „Ježíš, syn Josefa z Nazareta“ (srov. *Jan 1,45*). Zápis ukazoval zjevným způsobem, že Ježíš náleží do lidského rodu, že je člověkem mezi lidmi, obyvatelem tohoto světa, podléhajícím zákonům i vládním institucím, ale také že je „Spasitelem světa“. Teologický smysl tohoto historického faktu, naprosto ne druhořadého, dobře formuluje Origenes: „První sčítání lidu celé země bylo prováděno za vlády císaře Augusta a mezi všemi jinými se dal zapsat také Josef se sobě zasnoubenou Marií, která byla v požehnaném stavu, a Ježíš přišel na svět ještě předtím, než bylo sčítání ukončeno; kdo to důkladně promyslí, vidí jisté tajemství skryté v této skutečnosti, že v onom sčítání celé země byl započten také Kristus: jakmile byli všichni zapsáni, všechny mohl posvětit; jakmile byla celá země zapsána, přijal zemi do společenství se sebou, načež všechny lidi vepsal do knihy živých. Poté zase ti, kteří v ní byli zaznamenáni a v něho uvěřili, byli v budoucnu zapsáni v nebi, mezi svaté Toho, kterému /patří/ sláva a vláda na věky věků! Amen.“⁷⁰

NAROZENÍ V BETLÉMĚ

10. Jako strážce tajemství „od věků skrytého v Bohu“, které se před jeho očima začíná uskutečňovat „v plnosti času“, *Josef je spolu s Marií v betlémské noci privilegovaným svědkem příchodu Božího Syna na svět*. Lukáš o tom píše: „*Když tam byli, naplnil se jí čas, kdy měla porodit. A porodila svého prvorozeného syna, zavinula ho do plének a položila do jeslí, protože v zájezdním útulku nebylo pro ně místo*“ (*Lk 2,6-7*).

Josef byl očitým svědkem tohoto zrození, které proběhlo v podmínkách lidsky pokořujících a bylo prvním oznámením onoho dobrovolného „zřeknutí se sebe samého“ (srov. *Flp 2,5-8*), které Kristus na sebe přijme pro vykoupění hříšců. Současně byl Josef *svědkem klanění pastýřů*, kteří přišli na místo Ježíšova narození, když jim anděl oznámil velkou radostnou zvěst (srov. *Lk 2,15-16*); byl též později svědkem klanění mudrců z Východu (srov. *Mt 2,11*).

OBŘEZÁNÍ

11. Poněvadž obřezání syna je prvním náboženským úkolem otce, Josef tímto obřadem (srov. *Lk 2,21*) naplňuje vůči Ježíšovi povinnost, která je současně jeho právem.

⁶⁹ ORIGENES, *Hom. XIII in Lucam*, 7: SCh 87, 214 n.

⁷⁰ ORIGENES, *Hom. XI in Lucam*, 6: SCh 87, 196 n.

Zkušenost, že všechny obřady Starého zákona jsou předobrazem určité skutečnosti (srov. *Žid 9,9n.; 10,1*), nám umožňuje pochopit, proč se jim Ježíš podřídil. Podobně jako jiné obřady, také obřizka dochází u Ježíše svého „naplnění“. Smlouva Boha s Abrahámem, jejímž znamením byla obřizka (srov. *Gen 17,13*), dosahuje v Ježíšovi svého plného účinku a dokonalého uskutečnění, neboť to On je oním „ano“ všech dávných zaslíbení (srov. *2 Kor 1,20*).

UDĚLENÍ JMÉNA

12. Při obřizce dává Josef dítěti jméno Ježíš. Pouze v tomto jménu je možné dojít spásy (srov. *Sk 4,12*). Význam toho jména byl zjeven Josefovi ve chvíli jeho „zvěstování“: „Dáš mu jméno Ježíš; on totiž spasí svůj lid od hříchů“ (*Mt 1,21*). Udělením jména dává Josef na vědomí, že ve světle práva je otcem Ježíše, a vyslovením jeho jména ohlašuje jeho poslání Spasitele.

OBĚTOVÁNÍ JEŽÍŠE V CHRÁMĚ

13. Tento obřad popsáný v Lukášově evangeliu (2,22n) obsahuje vykoupení prvorozeného syna; osvětluje také pozdější událost, kdy dvanáctiletý Ježíš zůstane v chrámě.

Vykoupení prvorozeného je též povinností otce, a Josef ji splní. Prvorozený byl symbolem lidu Smlouvy, vykoupeného z nesvobody, aby náležel Bohu. Také z tohoto hlediska Ježíš, který je pravou „cenou“ za vykoupení (srov. *1 Kor 6,20; 7,23; 1 Petr 1,19*), obřad Starého zákona nejen „naplňuje“, ale současně ho překračuje, neboť není subjektem, který má být vykoupen, ale samotným autorem vykoupení.

Z evangelia se dozvídáme, že „jeho otec i matka byli plni údivu nad slovy, která o něm slyšeli“ (*Lk 2,33*), a zvláště nad tím, co prohlásil Simeon, který v hymnu proneseném k Bohu ukázal na Ježíše jako na „spásu, kterou Bůh připravil pro všechny národy“, nazval Ježíše „světlem k osvětlení pohanům a k slávě svého izraelského lidu“, a dále pak také „znamením, kterému se bude odporovat“ (srov. *Lk 2,30–34*).

ÚTĚK DO EGYPTA

14. Po obětování v chrámě evangelista píše: „Když vykonali všechno podle Zákona Páně, vrátili se do Galileje, do svého města – Nazareta. Dítě rostlo a sílilo, bylo plné moudrosti a milost Boží byla s ním“ (*Lk 2,39–40*).

Avšak podle záznamu Matoušova je třeba před tento návrat do Galileje zařadit také velmi závažnou událost, ve které se ještě jednou Boží prozřetelnost obrací k Josefovi. Čteme: „Když mudrci odešli, zjevil se Josefovi ve snu anděl Páně a řekl: 'Vstaň, vezmi dítě i jeho matku, uteč do Egypta a zůstaň tam, dokud ti neřeknu. Herodes totiž bude po dítěti pátrat, aby ho zahubil'“ (*Mt 2,13*). Herodes se u příležitosti příchodu mudrců z Východu dozvěděl o narození „židovského krále“ (*Mt 2,2*). Když mudrci odjeli, „dal v Betlémě i v celém jeho okolí pobít všechny chlapce do dvou let“ (*Mt 2,16*). Tímto zabitím všech chtěl odstranit onoho nově narozeného „židovského krále“, o kterém se dozvěděl během pobytu mudrců na svém dvoře. Avšak Josef, když uslyšel ve snu varování, „vzal v noci dítě i jeho matku a odebral se do Egypta a byl tam

až do Herodovy smrti. Tak se splnilo, co řekl Pán ústy proroka: 'Z Egypta jsem povolal svého syna' (Mt 2,14–15; srov. Oz 11,1).

Proto tedy Ježíšova zpáteční cesta z Betléma do Nazareta vedla přes Egypt. Jako Izrael nastoupil cestu odchodu „z domu nesvobody“, a s oním odchodem začala Stará smlouva, tak i Josef, strážce a spolupracovník prozřetelnostního Božího tajemství, chrání ve vyhnanství toho, který uskuteční Novou smlouvu.

JEŽÍŠ V CHRÁMĚ

15. Od chvíle zvěstování se Josef ocitl – spolu s Marií – určitým způsobem *uvnitř tajemství* „od věků skrytého v Bohu“, které se obléklo v tělo: „Slovo se stalo tělem a přebývalo mezi námi“ (Jan 1,14). Přebývalo mezi lidmi, ve svaté *Rodině nazaretské* – v jedné z mnoha rodin galilejského městečka, jedné z mnoha rodin izraelské země. Tam Ježíš vyrůstal, „rostl a sílil, byl plný moudrosti a milost Boží byla s ním“ (srov. Lk 2,40). Evangelium shrnuje v několika slovech *dlouhé období „skrytého“ života*, v němž se Ježíš z Nazareta připravuje ke svému poslání Mesiáše. Pouze jeden moment je vyňat z oné skrytosti a je popsán v *Lukášově evangeliu: Velikonoce v Jeruzalémě, když měl Ježíš dvanáct let.*

Zúčastnil se toho svátku jako mladý poutník spolu s Marií a Josefem. A hle, „když ukončili sváteční dni a vraceli se domů, zůstal chlapec Ježíš v Jeruzalémě, a jeho rodiče to nezpazorovali“ (Lk 2,43). Po uplynutí jednoho dne, když se zorientovali, začali hledat „mezi příbuznými a známými“. „Teprve po třech dnech ho našli v chrámě, jak sedí uprostřed učitelů, poslouchá je a dává jim otázky. Všichni, kdo ho slyšeli, žaslí nad jeho chápavostí a nad jeho odpověďmi“ (Lk 2,46–47). Maria se ptá: „Dítě, proč jsi nám to udělal? Hle, tvůj otec i já jsme tě s bolestí hledali!“ (Lk 2,48) Ježíšova odpověď byla taková, že oba dva „nepochopili, co jim tím chtěl říci“. Řekl jim: „Proč jste mě hledali? Nevěděli jste, že já musím být v tom, co je mého Otce?“ (Lk 2,49–50)

Tuto odpověď slyšel Josef, o němž před chvílí Maria řekla „tvůj otec“. Všichni tak mluvili a tak smýšleli. Ježíš byl, „jak se myslelo – syn Josefův“ (Lk 3,23). Nicméně Ježíšova odpověď v chrámě měla připomenout „domnělému otci“ to, co uslyšel oné noci před dvanácti lety: „Josefe, ... neboj se k sobě vzít svou manželku Marii. Vždyť dítě, které počala, je z Ducha Svatého.“ Od té chvíle Josef věděl, že je strážcem Božího tajemství. Dvanáctiletý Ježíš nazval to tajemství jménem: „...musím být v tom, co je mého Otce.“

OCHRÁNCE A VYCHOVATEL JEŽÍŠE V NAZARETĚ

16. Ježíš rostl „v moudrosti, věku a oblibě u Boha i u lidí“ (Lk 2,52) v prostředí svaté Rodiny, v péči Josefa, na kterém spočíval vznešený úkol „výchovy“ Ježíše, čili zabezpečení jídla a oděvu, jeho vzdělávání v Zákoně a učení řemeslu, jak to odpovídá otcovským povinnostem.

Církev v eucharistické liturgii s úctou vzpomíná „slavnou Pannu Marii, Rodičku našeho Boha a Pána, Ježíše Krista, jejího snoubence svatého Josefa,“⁷¹ poněvadž „on živil toho, kterého měli věřící přijímat jako Chléb věčného života“.⁷²

⁷¹ Srov. *Missale Romanum, Prex eucharistica I.*

⁷² Kongregace ritů, Dekret *Quemadmodum Deus* (8. 12. 1870): l. c., 282.

Co se týká Ježíše, úctou oplácel svým „rodičům“ jejich starostlivost a „poslouchal je“ (Lk 2,51). Toužil tímto způsobem posvětit povinnosti rodinného života i práci, kterou konal po boku Josefa.

III. MUŽ SPRAVEDLIVÝ - MANŽEL

17. Na své životní cestě, která byla putováním ve víře, zůstal Josef až do konce věrný Boží výzvě, tak jako Maria. Její život byl svrchovaným naplněním onoho prvního *fiat*, které řekla v okamžiku zvěstování. Josef naproti tomu, jak už jsme řekli, v momentě svého „zvěstování“ neřekl žádné slovo a jednoduše „udělal, jak mu anděl Páně přikázal“ (Mt 1,24). *A toto první „udělal“ se stalo počátkem „Josefovy cesty“*. V průběhu celé té cesty nezaznamenávají evangelia žádné slovo, které řekl. Ale *Josefovo mlčení* má svou zvláštní výmluvnost; díky němu můžeme v plnosti pochopit pravdivost toho, co o něm soudí evangelium: byl to „muž spravedlivý“ (srov. Mt 1,19).

Je třeba této pravdě rozumět, neboť obsahuje *jedno z nejdůležitějších svědectví o muži a jeho povolání*. Církev v průběhu mnoha generací četla toto svědectví se stále větší pozorností a hlubším porozuměním, jako by vyjímala z pokladu této vznešené postavy „věci nové i staré“ (Mt 13,52).

18. „Spravedlivý muž“ z Nazareta má především jasné charakteristiky manžela. Evangelista mluví o Marii jako o „panně zasnoubené muži jménem Josef“ (Lk 1,27). Dříve, než se začne naplňovat „tajemství od věků skryté v Bohu“ (srov. Ef 3,9), staví nám evangelia před oči *obraz manžela a manželky*. Podle zvyklostí izraelského národa měl sňatek dvě etapy: nejdříve bylo uzavíráno (pravé) manželství ve smyslu právním, a teprve po určitém čase manžel uvedl manželku do svého domu. Josef byl tedy „manželem“ Marie ještě dříve, než s ní začal bydlet. Maria si přesto uchovávala vnitřní touhu úplně se darovat výlučně Bohu. Můžeme se ptát, jak byla tato touha slučitelná s „manželstvím“. Odpověď dává jedině další vývoj spásonosných událostí – čili zvláštního jednání Boha samého. Od okamžiku zvěstování Maria ví, že svou *panenskou touhu* darovat se Bohu úplně a výlučně má *naplnit tím, že se stane Matkou Božího Syna*. Mateřství mocí Ducha Svatého je ta forma darování se Bohu, kterou on sám očekává od Panny „zasnoubené“ Josefovi. Maria říká své *fiat*.

Skutečnost, že byla „zasnoubena“ Josefovi, je *zahrnuta v Božím plánu*. Poukazují na to oba citovaní evangelisté, ale zvláštním způsobem Matouš. Slova řečená Josefovi jsou velmi významná: „Neboj se k sobě vzít svou manželku Marii. Vždyť dítě, které počala, je z Ducha Svatého“ (Mt 1,20). Tato slova objasňují tajemství Josefovy manželky: Maria je ve svém mateřství pannou. V ní „Syn Nejvyššího“ přijal lidské tělo a stal se „Synem člověka“.

Bůh, který promlouvá k Josefovi slovy anděla, se na něj obrací jako na manžela Panny z Nazareta. Co se v ní stalo působením Ducha Svatého, znamená současně zvláštní *potvrzení manželského svazku*, který mezi Josefem a Marií existoval již dříve. Anděl mluví k Josefovi jasně: „Neboj se k sobě vzít svou manželku Marii.“ A tedy to, co se stalo předtím – sňatek Josefa s Marií – se stalo podle svaté vůle Boží, proto to musí být zachováno. *Maria* ve svém Božském mateřství má žít i nadále jako „Panna zasnoubená s mužem“ (srov. Lk 1,27).

19. Ve slovech nočního „zvěstování“ Josef slyší nejen Boží pravdu o nevýslovném povolání své manželky. Slyší současně pravdu o svém vlastním povolání. Tento „spravedlivý muž“, který si v duchu nejušlechtlejších tradic vyvoleného národa zamiloval Pannu z Nazareta a byl k ní připoután manželskou láskou, je Bohem samotným znovu vyzván a povolán k této lásce.

Josef „udělal, jak mu anděl Páně přikázal: vzal svou ženu k sobě“ (Mt 1,24). To, co počala, „je z Ducha Svatého“. Cožpak nás tato vyjádření nemají vést k přesvědčení, že se i Josefova mužská láska k Marii nezrodila znova, působením Ducha Svatého? Cožpak si nemáme myslet o této Boží lásce, vyliité do lidského srdce Duchem Svatým (srov. Řím 5,5), že formuje do dokonalosti každou lidskou lásku? Utváří – ovšem jedinečným způsobem – manželskou lásku muže a ženy, prohlubuje v ní všechno to, co je lidsky důstojné a krásné, co nese charakteristické známky výlučného sebedarování, úmluvy osob a autentického společenství podle vzoru trojičního tajemství.

„Josef... vzal svou ženu k sobě, ale nepoznal ji, dokud neporodila syna“ (Mt 1,24–25). Ta slova odkazují na jinou blízkost manželů. Hloubka této blízkosti, duchovní intenzita sjednocení a kontaktu mezi osobami – mužem a ženou – pocházejí nakonec od Ducha, který dává život (srov. Jan 6,63). *Josef, který byl poslušný Ducha, v něm našel samotný zdroj lásky – své manželské, mužské lásky.* Byla to větší láska, než jakou mohl tento „spravedlivý muž“ očekávat podle míry svého lidského srdce.

20. Liturgie slaví Marii jako „spojenou s Josefem, mužem spravedlivým, poutem panenství a manželské lásky“.⁷³ Řeč je tu vskutku o dvou druzích lásky, které *společně* představují tajemství církve, panny a snoubenky, jehož symbolem je manželství Marie a Josefa. „Panenství a celibát pro Boží království nejen že nepopírají důstojnost manželství, nýbrž ji předpokládají a potvrzují. Manželství i panenství jsou dva způsoby, jak vyjadřovat a prožívat jediné tajemství smlouvy mezi Bohem a jeho lidem,“⁷⁴ jímž je společenství lásky mezi Bohem a lidmi.

Josef vyjadřuje velkorysou lásku k Matce Boží úplným obětováním sebe samého a dává jí tak „snubní dar sebe sama“. I když byl odhodlán zůstat ve skrytosti, aby nebyl překážkou Božímu plánu, který se v ní uskutečňoval, Josef splnil výslovný andělův příkaz: vzal Marii k sobě a respektoval, že náleží výlučně Bohu.

Na druhé straně je právě manželství s Marií zdrojem zvláštní důstojnosti Josefa a jeho práv vůči Ježíšovi. „Důstojnost Matky Boží nesporně stojí tak vysoko, že nemůže být nic vznešenějšího. Protože však mezi nejsvětější Pannou a svatým Josefem byl uzavřen manželský svazek, nelze pochybovat o tom, že se svatý Josef *přiblížil jako nikdo jiný oné nejvyšší důstojnosti*, jakou Bohorodička nesmírně vyniká nad všechny tvory. Manželství je nejvyšší spojení a přátelství, s nímž je podle jeho povahy spojeno i vzájemné sdílení dober. Když tudíž dal Bůh svaté Panně Josefa za manžela, dal jí ho jistě nejenom jako životního druha, svědka jejího panenství a ochránce její cti, ale také proto, aby měl svým manželským svazkem podíl na její vynikající důstojnosti.“⁷⁵

21. *Toto pouto lásky utvořelo život svaté Rodiny* nejdříve v chudobě Betléma, potom ve vyhnanství v Egyptě a nakonec v Nazaretě. Církev má svatou Rodinu v hluboké úctě

⁷³ *Collectio Missarum de Beata Maria Virgine*, I, „Sancta Maria de Nazareth“, *Prefatio*.

⁷⁴ Apoštolská adhortace *Familiaris consortio* (22. 11. 1981), 16: l. c., 98.

⁷⁵ LEV XIII., Enc. *Quamquam pluries*, (15. 8. 1889): l. c., 177 n.

a dává ji všem rodinám za vzor. Nazaretská Rodina, přímo zapojená do tajemství Vtělení, je sama též zvláštním tajemstvím. K tomuto tajemství – podobně jako u Vtělení – patří také skutečné otcovství: *lidská podoba rodiny Božího Syna* – opravdová lidská rodina, utvářená Božím tajemstvím. V té rodině je Josef otcem. Jeho otcovství se neodvozuje od plození potomstva, přesto ale není jen „zdánlivé“ nebo jen „náhradní“. *Má plnou autentičnost lidského otcovství*, otcovského poslání v rodině. To je důsledek hypostatické jednoty: lidství přijaté (*homo assumptus*) do jednoty Božské Osoby Slova-Syna – Ježíše Krista. Spolu s tímto „přijetím“ (*assumptio*) lidství je v Kristu také „přijato“ *všecko, co je lidské, a zvláště rodina*, jako první dimenze jeho pozemské existence. V této souvislosti je rovněž „přijato“ Josefovo lidské otcovství.

Na základě tohoto principu nabývají pravý význam Mariina slova určená dvanáctiletému Ježíšovi v chrámě: „Tvůj otec i já jsme tě... hledali.“ Není to žádné „konvencí dané“ vyjádření: slova Ježíšovy Matky odkazují na celou skutečnost Vtělení, která patří k tajemství Rodiny z Nazareta. *Josef*, jenž jde za světlem Ducha Svatého, které se uděluje člověku skrze víru, *přijal* rovněž od počátku „*poslušností víry*“ *svoje lidské otcovství* ve vztahu k Ježíšovi. Proto zajisté také stále plněji objevoval *nevýslovný dar tohoto otcovství*.

IV. PRÁCE VYJÁDŘENÍM LÁSKY

22. Každodenním projevem této lásky je v životě svaté Rodiny nazaretské práce. Texty evangelií upřesňují druh zaměstnání, kterým se Josef snažil zajistit rodině existenci: *tesař*. Toto prosté slovo představuje celou řadu roků Josefova života. Pro Ježíše to jsou léta skrytého života, o kterých říká evangelista (po události v jeruzalémském chrámě): „Vydal se s nimi na zpáteční cestu, šel do Nazareta a poslouchal je“ (*Lk 2,51*). Ježíšovu „poslušnost“ v nazaretském domě je třeba chápat také jako účast na Josefově práci. Ten, o kterém se říkalo, že je „syn tesařův“, se učil práci od svého „otce“. Jestliže je nazaretská Rodina v řádu spásy a svatosti příkladem a vzorem pro lidské rodiny, pak je jím analogicky i *Ježíšova práce po boku Josefa – tesaře*. V naší době to církve zvlášť zdůraznila liturgickou památkou svatého Josefa – dělníka slavenou 1. května. *Lidská práce* (zvláště práce fyzická) *má v evangeliu jedinečné postavení*. Spolu s lidstvím Božího Syna byla přijata do tajemství Vtělení. Stejně tak byla *zvláštním způsobem vykoupěna*. Josef z Nazareta u svého pracovního stolu, kde pracoval spolu s Ježíšem, přivedl lidskou práci do blízkosti tajemství Vykoupení.

23. Důležitou úlohu v procesu Ježíšova lidského růstu „v moudrosti, věku i milosti“ měla *ctnost pracovitosti*. Nejen že „je práce dobrem pro člověka“, jíž „přetváří přírodu“, ale dokonce umožňuje člověku „jistým způsobem více se stávat člověkem“.⁷⁶

Velký význam práce v životě člověka si žádá, aby všichni lidé pochopili a přijali za svůj její smysl, aby „se jejím prostřednictvím přibližovali k Bohu – Stvořiteli a Vykupiteli, aby se podíleli na jeho spasitelných plánech s člověkem i se světem a aby

⁷⁶ Srov. Enc. *Laborem exercens* (19. 9. 1981), 9: AAS 73 (1981), 599 n.

prohlubovali ve svém životě přátelství s Kristem a vírou se živě účastnili na jeho trojím poslání: kněze, proroka a krále“.⁷⁷

24. Mluví se zde o posvěcování rodinného života, které si má osvojit každý člověk podle svého stavu a ke kterému ukazuje cestu vzor dostupný všem: „Svatý Josef je vzorem pokorných, které vyzdvihuje křesťanství pro velké cíle; on je důkazem, že není třeba dělat ‘velké věci’, aby byl někdo dobrým a věrohodným následovníkem Kristovým, ale stačí mít obyčejné, lidské, prosté – ale opravdové a ryzí ctnosti.“⁷⁸

V. PRIMÁT VNITŘNÍHO ŽIVOTA

25. Nad prací tesaře v nazaretském domě se rozprostírá totéž klima mlčení, které je společné všemu, co je svázáno s postavou Josefa. Toto *mlčení* současně *zvláštním způsobem odhaluje vnitřní profil* této postavy. Evangelia mluví výlučně o tom, co Josef „udělal“. Přesto nám tyto Josefovy „skutky“ – zahalené mlčením – umožňují odkrýt klima *hluboké kontemplace*: Josef byl v každodenním kontaktu s tajemstvím „od věků skrytým v Bohu“, které „přebývalo“ pod střechou jeho domu. Tak je možné pochopit, proč například svatá Terezie od Ježíše, velká reformátorka kontemplativního Karmelu, podporovala obnovu úcty ke svatému Josefovi v západním křesťanství.

26. Bezvýhradné obětování celé vlastní existence, které Josef učinil, aby náležitě přijal Mesiáše ve svém domě, nachází vysvětlení „v hlubokém vnitřním životě, který usměrňoval jeho jednání a byl pro něj zdrojem zvláštní útěchy. Z tohoto vnitřního života čerpal Josef rozvahu i sílu – vlastní duším prostým a čistým – pro svá velká rozhodnutí: jako když bez váhání podřídil svoji svobodu, svoje legitimní lidské povolání, svoje manželské štěstí Božím plánům, přijal své místo v rodině i břemeno odpovědnosti, a stejně tak se vzdal, silou neporovnatelné panenské lásky, přirozené manželské lásky, která je základem rodiny a udržuje ji.“⁷⁹

To podřízení se Bohu, připravenost vůle k zasvěcení se jeho službě není ničím jiným než důsledkem zbožnosti, která je jedním z projevů ctnosti nábožnosti.⁸⁰

27. Společenství života Josefa a Ježíše nás přivádí ještě jednou k uvažování o tajemství Vtělení právě z hlediska lidství Kristova jako účinného nástroje jeho božství sloužícího posvěcení člověka: „Mocí Kristova božství jeho lidské skutky byly pro nás spásonosné, působící v nás milost, jak vzhledem k jejich záslužné moci, tak díky jejich jisté účinnosti.“⁸¹

Mezi těmito Kristovými skutky evangelisté přiznávají privilegované místo činům vztahujícím se k velikonočnímu tajemství, zdůrazňují však také význam

⁷⁷ *Tamtéž* 24: l. c., 638. Papežové poslední doby mnohokrát uváděli svatého Josefa jako „vzor“ pro dělníky a pracující; srov. např. LEV XIII., *Enc. Quamquam pluribus* (15. 8. 1889): l. c., 180; BENEDIKT XV., *Motu proprio Bonum sane* (25.7.1920): l. c., 314-316; PIUS XII., *Promluva* (11. 3. 1945), 4: AAS 37 (1945), 72; *Promluva* (1. 5. 1955): AAS 47 (1955), 406; JAN XXIII., *Rozhlasové poselství* (1. 5. 1960): AAS 52 (1960), 398.

⁷⁸ PAVEL VI., *Promluva* (19. 3. 1969): *Insegnamenti*, VII (1969), 1268.

⁷⁹ *Tamtéž*: l. c., 1267.

⁸⁰ Srov. SV. TOMÁŠ AKV., *Summa Theologiae*, II-II, q. 82, a. 3, ad 2.

⁸¹ *Tamtéž*, III, q. 8, a. I, ad 1.

fyzického kontaktu s Ježíšem v případech uzdravení (srov. např. *Mk 1,41*), nebo vliv Ježíše na Jana Křtitele, když oba ještě přebývali v lůně svých matek (srov. *Lk 1,41–44*). Jak jsme viděli, svědectví apoštolů neopomenulo zprávu o Ježíšově narození, obřezání, obětování v chrámě, útěku do Egypta i o skrytém životě v Nazaretě, a to ve vztahu k „tajemství“ milosti obsaženém v těchto všech „gestech“, které mají spásonosnou moc, neboť vyplývají ze samotného zdroje lásky: božství Kristova. Jestliže skrze jeho lidství tato láska vyzařovala na všechny lidi, měli z ní prospěch nejprve ti, kteří z Boží vůle žili v největší důvěrnosti s ním: Maria, jeho Matka, i domnělý otec, Josef.⁸²

„Otcovská“ láska Josefova s jistotou měla vliv na „synovskou“ lásku Ježíšovu a naopak – „synovská“ láska Ježíšova zcela jistě měla vliv na „otcovskou“ lásku Josefovu. Jak tedy změřit hloubku tohoto jedinečného pouta? Duše nejcitlivější k působení Boží lásky právem vidí v Josefovi zářivý příklad vnitřního života.

V Josefovi se také uskutečňuje ideální překonání zdánlivého napětí mezi životem činným a kontemplativním, které je možné pro toho, kdo má dokonalou lásku. Podle známého rozlišování mezi láskou k pravdě (*caritas veritatis*) a požadavky lásky (*necessitas caritatis*)⁸³ můžeme říci, že Josef současně zakoušel jak lásku k pravdě – onu čistou kontemplativní lásku k Boží pravdě, která vyzařovala z Kristova lidství – , tak i požadavky lásky – čili stejně čistou lásku služby, jakou vyžadovala péče o toto lidství i jeho rozvoj.

VI. PATRON CÍRKVE NAŠÍ DOBY

28. Když přišla pro církev těžká doba, Pius IX. ji chtěl svěřit zvláštní ochraně svatého patriarchy Josefa a prohlásil ho ‘patronem katolické církve’.⁸⁴ Věděl, že toto gesto nebude prázdné, poněvadž vzhledem k výjimečné důstojnosti, jakou Bůh udělil tomuto svému nejvěrnějšimu služebníkovu Josefovi, „církev ho – po nejsvětější Panně, jeho manželce – měla vždy ve velké úctě, zahrnovala ho nejvroucnější chválou a utíkala se k němu v časech protivenství“.⁸⁵

Jaké jsou příčiny této tak velké důvěry? Lev XIII. je vysvětluje následovně: „Zvláštní důvod toho, že svatý Josef je ochráncem církve a že církev tak velmi spoléhá na jeho péči a starostlivost, tkví v tom, že byl manželem Marie a domnělým otcem Ježíše Krista... Josef byl zákonným i přirozeným strážcem, pečovatelem i ochráncem svaté Rodiny... Proto je vhodné a před všemi ostatními přísluší svatému Josefovi, aby nyní svou nebeskou pomocí střežil a chránil Kristovu církev tak, jak kdysi nejsvědomitěji střežil Rodinu z Nazareta, když toho bylo třeba.“⁸⁶

29. Je třeba prosit jeho přimluvu; neboť církev ji ustavičně potřebuje ne pouze pro ochranu proti hrozcím nebezpečím, ale také a především pro upevnění církve pro plnění úkolu evangelizace světa a nové evangelizace zahrnující „země i národy, ve kterých kdysi – jak jsem napsal v apoštolské adhortaci *Christifideles laici* – náboženství

⁸² PIUS XII., Enc. *Haurietis aquas* (15. 5. 1956), III: AAS 48 (1956), 329 n.

⁸³ Srov. sv. Tomáš Akv., *Summa Theologiae*, II-II, q. 182, a. 1, ad 3.

⁸⁴ Srov. Kongr. ritů, Dekr. *Quemadmodum Deus* (8. 12. 1870): l. c. 283.

⁸⁵ *Tamtéž*, l. c. 282 n.

⁸⁶ Lev XIII., Enc. *Quamquam pluries*, (15. 8. 1889): l. c., 177-179.

a křesťanský život kvetly..., a dnes procházejí těžkými zkouškami“.⁸⁷ Aby pravdu o Kristu přinášela poprvé, nebo ji hlásala znovu tam, kde se stala zanedbanou či zapomenutou, církev potřebuje zvláštní „moc z výsosti“ (srov. *Lk 24,49; Sk 1,8*), dar Ducha Páně, který je též ovocem přimluvy a příkladu jeho svatých.

30. Církev nemá jen naději v přimluvě svatého Josefa, vidí v něm rovněž vznešený vzor, který přesahuje každý životní stav a slouží pro celé křesťanské společenství, nezávisle na postavení a úkolech, jaké v něm mají jednotliví věřící.

Jak potvrzuje konstituce II. vatikánského koncilu o Božím zjevení, základním postojem celé církve musí být „naslouchání Božímu slovu se zbožnou úctou“,⁸⁸ čili dokonalá připravenost k věrné službě spásonosné Boží vůli zjevené v Ježíšovi. Již na počátku dějin spásy najdeme ztělesněný vzor poslušnosti – po Marii – právě v Josefovi, který se vyznačoval věrným plněním Božích příkazů.

Pavel VI. vybízel k prosbě o jeho přimluvu, „tak jak to církev v poslední době dělá, především v souvislosti se spontánní teologickou reflexí nad spojením činů Božích a lidských ve velké ekonomii spásy, ve kterém ten první čin – Boží – je sám v sobě zcela dostačující, ale ten druhý – lidský, náš – i když sám ničeho schopný (srov. *Jan 15,5*), nikdy není osvobozen od závazku pokorné, ale nezbytné a zušlechťující spolupráce. Církev též vyzývá svatého Josefa jako svého ochránce, vedena hlubokou a dnes velmi aktuální touhou obohatit svou mnohaletou existenci pravdivými evangelijními ctnostmi, kterými září svatý Josef.“⁸⁹

31. Církev proměňuje tyto svoje potřeby v modlitbu. Připomíná si, že Bůh svěřil počátek našeho vykoupení věrné ochraně svatého Josefa, a proto prosí Boha, aby jí umožnil věrně spolupracovat na díle spásy, aby jí dal tutéž věrnost a čistotu srdce, s jakou Josef sloužil Vtělenému Slovu, aby mohla podle příkladu a s přimluvou světce kráčet před Bohem po cestách svatosti a spravedlnosti.⁹⁰

Již před sto lety papež Lev XIII. vyzval katolický svět k modlitbám o ochranu svatého Josefa, patrona celé církve. Encyklika *Quamquam pluries* se odvolává na „otcovskou lásku“, jakou svatý Josef „zahrnoval dítě Ježíše“, a svěřuje mu jako „prozíravému strážci Boží Rodiny“ do péče celé „dědictví, které Ježíš Kristus získal svou krví“. Od té doby církev – jak jsem vzpomněl na počátku – úpěnlivě prosí o ochranu svatého Josefa „pro lásku, která ho pojila s neposkrvrněnou Pannou a Bohorodičkou“, a svěřuje mu všechny své starosti včetně nebezpečí, která ohrožují lidskou rodinu.

I dnes máme mnohé důvody, abychom se stejně tak modlili: „Odvrať od nás, laskavý otče, všechnu nákazu bludů a mravní zkaženosti... milostivě nám z nebe pomáhej v tomto boji s mocnostmi temna..., a jako jsi kdysi vysvobodil Ježíše z nebezpečí smrti, tak nyní braň církev Boží proti úkladům nepřátel a proti všemu

⁸⁷ Apoštolská adhortace *Christifideles laici* (30. 12. 1988), 34: AAS 81 (1989), 456.

⁸⁸ Srov. Věroučná konst. o Božím zjevení *Dei Verbum*, 1.

⁸⁹ Pavel VI., *Přimluva* (19. 3. 1969): *Insegnamenti*, VII (1969), 1269.

⁹⁰ Srov. *Missale Romanum*, *Collecta; Super oblata* in „Sollemnitatem S. Joseph Sponsi B.M.V.“; *Post commun.* in „Missa votiva S. Joseph“.

protivenství.⁹¹ Také dnes máme *dobré důvody* k tomu, *abychom svatému Josefovi svěřili každého člověka.*

32. Je mým vroucím přáním, aby nynější úvahy o osobě svatého Josefa v nás obnovily také úctu plnou modlitby, kterou před sto lety můj předchůdce doporučil. Neboť je jisté, že naše modlitba, a především sama *osobnost Josefa z Nazareta, nabývá pro církev naší doby ve vztahu k novému tisíciletí křesťanství zvláštní aktuálnosti.*

Druhý vatikánský koncil nás všechny znovu učinil citlivými k „velkým věcem, které učinil Bůh“, k této „ekonomii spásy“, na kterém měl Josef zvláštním způsobem účast. Když se tedy svěřujeme do ochrany toho, kterému Bůh „svěřil střežit své největší a nejdrahocennější poklady“,⁹² učme se také od něho, jak sloužit „ekonomii spásy“. Kéž se stane svatý Josef pro všechny jedinečným učitelem účasti na Kristově spásonosném poslání, které je v církvi úkolem každého člena církve: manželů i rodičů, těch lidí, kteří žijí z práce vlastních rukou či z jakékoli jiné práce, osob povolanych k životu kontemplativnímu i povolanych k apoštolátu.

Spravedlivý muž, který v sobě nosil celé dědictví Staré smlouvy, byl současně uveden Bohem do počátků Smlouvy nové a věčné v Ježíši Kristu. Kéž nám ukazuje cesty této spásonosné Smlouvy na prahu tisíciletí, ve kterém má trvat a dále se rozvíjet „plnost času“, spojená s nevýslovným tajemstvím Vtělení Slova.

Kéž svatý Josef vyprošuje církvi i světu, každému z nás, požehnání Otce i Syna i Ducha Svatého.

V Římě, u Svatého Petra, dne 15. srpna, o slavnosti Nanebevzetí Panny Marie, roku 1989, v jedenáctém roce mého pontifikátu.

JAN PAVEL II.

⁹¹ Srov. Lev XIII., „Oratio ad Sanctum Josephum“, připojena k textu Enc. *Quamquam pluries* (15. 8. 1889): *Leonis XIII P.M. Acta*, IX (1890), 183.

⁹² Kongr. ritů, Dekr. *Quemadmodum Deus* (8. 12. 1870): *l. c.*, 282.